

Petseri kooliteedelt

Hilanamoro
2022

Petseri kooliteedelt

Koostanud Undina Matteus
Toimetanud Ilmar Vananurm
Väljaandja Kirjastus Hilanamoro
Võru, 2022

Trükkinud AS Võru Trükikoda

ISBN 978-9949-9939-6-3

Saateks

See raamat sisaldab meenutusi ja fotosid Petseri kooliteedelt ning samuti on siin mõned fotod suvistest kokkutulekutest.

Kool tähistas 2019. aastal oma 100. aastapäeva ja meenutati esimesel Eesti Vabariigi ajal ehitatud haridustemplit – Petseri Reaalgümnaasiumi, mis avati 1927. aastal ning seejärel õpinguid raskel II maailmasõja ajal keerulistes tingimustes. Peale sõda olid maakoolid, oli Petseri 7-klassiline kool ja 1957. aastast kuni 2004. aastani tegutses eestikeelne Petseri II Keskkool. Nüüd on kool ümbernimetatud Lingvistiliseks Gümnaasiumiks.

Väga palju on kirjutatud meenutusi Petserist. Eriti mahukas on Ilmar Vananurme koostatud ja 2003. aastal ilmunud raamat „Eestikeelne kooliharidus Petseris“.

Kuna on tulemas 25. suvine kooli kokkutulek, on siia kokku kogutud mõningad varasemad meenutused kooliajast ja siiani veel trükivalgust mitte näinud värskest selle kogumiku jaoks kirja pandud mälestused.

Veelkord tänuga meenutame õpetajaid.

Tänuavaldused

Kõigepealt täname LOOJAT, et oleme, elame, mäletame, tegutseme.

Aitäh tütrele ja tütretütrele.

Südamest tänan toimetajat Ilmar Vananurme ja küljendajat Piret Orioni, Võru Trükikoda ja Teid, kes kirjutasite ja saatsite fotosid:

Elvi Jallai (Kõoleht)

Kaie Holter (Kana)

Peeter Järvelaid

Iivi Tammik (Ojaste)

Ellen Treier (Viitkar)

Eha Tammo

Elvi Nassar (Linamaa)

ja teised.

Aitäh!

Petseri II Keskkooli 1961. aasta lõpetaja, koostaja
Undina Matteus (Taivere).

Niina Tamm (Ploomipuu)

Petseri koolielust

Esimesed neli aastat käis ta algkoolis, seejärel viis aastat progümnaasiumis ning siis gümnaasiumis. Kaks viimast olid tasulised. Tasuta oli vaid sundharidus ehk kuues klass. Saksa ja inglise keelt hakati õpetama juba viiendas klassis. Tunnid algasid alati sõnadekontrolliga.

Palvetundides käisid õpilased enesestmõistetavalt. Esimesel korrusel oli palvetund luteriusulistele, teisel õigeusulistele. Esimese õppeveerandi lõpul olid koolis traditsioonilised kliistripühad. Sel päeval pesti ja kleebiti aknaid. Kui töö tehtud, anti kätte tunnistused.

Kord koolis oli range ja sellest peeti kinni. Tüdrukud pidid iga päev kandma tumesinist kitlit, millel oli teravate nurkadega valge krae ja ees kuus valget nõõpi.

Gümnaasiumi tüdrukud tervitasid õpetajaid reveransiga, poisid kummardusega. Direktor Rikken käis frakis ja tervitas kõiki õpetajaid kättpidi.

Võrulanna Niina Tamm lõpetas kooli 1941. a. Tema isa Hugo Ploomipuu lasti maha Sosvas. Ema koos vanema õega olid Tomski oblastis 1950. aasta lõpuni. Proua Niina Tamm meenutab veel ilusat Petseri Gümnaasiumi hoonet ning Kaitseliidu maja, mis

hiljem oli linna Kultuurimaja. Meenutab ka 1939. a. väga suurt linna tulekahju.

Petseri koolis, kus ta õppis oli palju ringe: segakoor, orkester, näitering, spordiring ja teised. Skautlus oli igati au sees. 1941. aasta kevadel (kui algas sõda) lõpetas gümnaasiumi 30 noort. Poisid langesid rindel, teised läksid Saksamaale. Küüditamine masendas kõiki.

(Katkendeid Niina Tamme meenutustest Võrumaa Teataja 3. august 2002 ja Võrumaa Teataja 24. jaanuar 2004 veergudelt, artiklite autor Mari-Anne Leht)

Elvi Jallai (Kõoleht)

Koolitööd tuli teha õlilambi valgel kasti peal

Olen sündinud 16. detsembril 1936. aastal Laberitsa külas Vilo vallas Petserimaal. Mul on olnud kirju elu. Palju kurbust ja palju rõõmu ka.

Kõnelen siin oma kooliajast. Kõigepealt käisin Pankjavitsa algkoolis. See oli tookord eestikeelne aga samas ka venekeelne kool. Oma õpetajatest mäletan Neeme Jaani, kes oli pärit Lõkova külast.

Mu koolitee oli viie kilomeetri pikkune – Laberitsast Pankjavitsa. Esimesse klassi läksin alles 10. jaanuaril, sest polnud midagi selga ja jalga panna. Kui isa, kes saksa ajal oli Patarei vanglasse viidud, koju tuli, siis ta tegi oma viltidest mulle vildid.

Mõnikord talvel viidi mind koos naabri lastega kooli hobureel. Tuiskude ja külmadega ööbisin ühe kaasõpilase kodus – Kirsipuude pool.

Meil oid head õpetajad. Kurb, et esimesest klassist kuni üheteistkümnenda klassini polnud ei laulu- ega muusikatunde. Ei leidunud muusikaõpetajat. Ma tahtsin küll väga laulda. Kui õpetaja lavastas näidendit, siis oli seal vaja laulda "Tähekene, miks sa vilgud...". Ema laulis siis ette ja õpetas.

Neljanda klassi lõpetasin kiitusega, õppisin hästi, mul olid kõik viied. Pankjavitsa põhikoolis oli 7 klassi. Tollest ajast mäletan õpetajaid: Margarita Tooding, Liisi Kala, Juta Elmus.

Petseri keskkoolis õpetas meie klassijuhataja Mildred Trahv venekeelseid laule, mängides ise klaverit. Olid ilusad meloodilised laulud nagu "Õhtud Moskva lähistel" või "Oi, tsvetjot kalina".

Kui tehti kolhoosid, pidime ka meie oma loomad sinna andma, üks lehm jäeti. Ühe aasta jooksul ei saanud üldse koolis käia, sest ema haigestus raskelt ning kõik kodutööd tuli mul teha. Raha ei olnud, tuli teha kõiksugu töid: käia karjas, kitkuda lina, kartuleid võtta. Õpetajad küsisid, et kuidas me sünnipäevi peame? Ütlesin, et meil ei peeta üldse sünnipäevi.

Petseri eesti kooli läksin kaheksandasse klassi. Sinna oli kümme kilomeetrit. Oli vaja leida korter ja selle eest ka maksta. Kogu suvi tuli teha igasuguseid töid, korjata ka marju ja käia Petseris neid müümas.

Korteri sain kooli lähedale, üle Pihkva tänava vanade inimeste, soomlaste juurde. Kuid neil oli vaid köök ja üks tuba. Isegi lauda koolitööde tegemiseks polnud. Koridor oli neil toast avaram, seal elas siga. Majas polnud ei elektrit ega vett. Mina kui noor inimene tassisin suurte pangedega vett, käed annavad nüüd tunda toda ülepingutust. Enne kooli astumist kutsuti perbüroosse ja küsiti, kas kolhoosist on ikka luba kooli astumiseks! Õnneks kolhoos vastu ei olnud.

Söögiga oli raske. Koolis sööklat ei olnud. Oma kodust toodud piima hoidsin anumaskülma vee sees. Koolitööd tuli teha õlilambi valgusel mingi kasti peal, kus vana peremees päeval jalatseid parandas.

Maalt tulnud lastel oli raske õppida. Ka õpetajate elu polnud kerge. Kui meil astus sügisel 8. klassi 45 õpilast, siis kevadel lõpetas klassi ainult 25 õpilast.

Keskkooli õpetajatest mäletan: August Kruus (ajalooõpetaja), Mildred Trahv (Pild) (saksa keel), Laine Siilbaum-Andrejeva (matemaatika), Mihhail Denissov (kehaline kasvatus), Richard Saarva (joonestamine), Liidia Luts (keemia). Vene keelt andis hea õpetaja Ivan Lavrešin. Õppealajuhataja oli Aleksandra Petšnikova, direktor oli Georgi Petšnikov.

Kehalise kasvatus tunnid olid talvel rasked: palitud seljas pistime oma botikud kehvade suuskade rihmadesse. Kõrgushüppe kastis polnud mitte mingit pehmendust, seal lõin kord selja valusalt ära.

Kõik kooliõpilased pidid kolhoosi abistama. Ühe korra jätsin kolhoositööl käimata, sest ma pidin kodus kartuleid võtma. Seetõttu pandi mu käitumishindeks kolm. Isa tuli kooli ja rääkis põhjuse ära, kuid ega see ei aidanud.

Üldiselt olime rõõmsatujulised. Meie õpetajad olid toredad.

Meie pere kolis Pruutsast, sealsest kolhoosist ära Orava sovhoosi. Soena külla anti maja, kus elada. Nii isa kui ema hakkasid tööle sovhoosis. Ema töötas lehmafarmis. Lüpsta tuli käsitsi, sest lüpsimasinaid ei olnud. Mina sõitsin mõnikord rongiga Petserist koju ja aitasin emal lehmi lüpsta. Rong peatus kodu ligidal

Tudernas. Tagasi sõites jõudsin rongiga Petseri jaama, sealt bussiga linna. Suviti käisin sovhoosi heinateol. Saime töötasu, mis oli hulga suurem kui Pruutsas.

Loomalaadad toimusid keskkooli all orus, sealt kuuldus põrsaste vingumist. Elu polnud kellelgi just kerge, aga olime rõõmsad ja sõbralikud. Koos õpetaja Andrejevaga käisime kultuurimajas tantsimas. Tüdrukuid üksi ei lubatud.

Petseri keskkooli lõpetas meie klassis 25 õpilast. Lõpupidu oli muidugi ilus, tantsisime kõvasti.

Kui läksin Tartu Pedagoogilisse Kooli, siis kiideti mu teadmisi, mis olin saanud Petseri keskkoolist. Mu lemmikaineteks on olnud keeled ja matemaatika.

Väino Kuhi

Veera Hirsikut meenutades

Veera Hirsik (Pihotalo) sündis 18. oktoobril 1927. aastal Vedernika külas, neljalapselises peres teise lapsena. Vedernika küla oli suur, seal oli palju noori. Külas oli kaks koolimaja, üks neist asus Veera vanemate majas. Elu oli igati korras, aga siis tuli sõda peale, tuli vene valitsus ja võttis kõik käest ära. Kui Veeral sai 6-klassiline kool läbi, siis ta läks õppima Petseri vamulikku seminari. Oli saksa aeg ja õppimine toimus mõningate pausidega, kord kloostris, kord mujal. Petseri Keskkooli küpsuseksam tuli sooritada Võru Keskkooli juures. Petserist oli 13 lõpetajat, kes kõik sooritasid edukalt oma eksamid ja jätkasid õpinguid kõrgkoolides. Veera lõpetas matemaatika eriala Tallinna Pedagoogilise Instituudi kaugõppes. Ta suunati tööle Treski seitsmeklassilisse kooli. Alates 1950. aastast oli ta matemaatikaõpetaja Värskas ning 1954. aastast alustas tööd kooli õppealajuhatajana, töötades koolis kokku 47 aastat. Koolitöö kõrval hakkas Veera juhendama seto noorte koore ning 1976. aasta sügisest Värskas naiskoori "Leiko". Leelokoor "Leiko" reisis maailma suurlinnades Moskvast, Viinis, Pariisis, New Yorgis, Stockholmis, Berliinis, Hamburgis, Hannoveris, samuti Soomes, rääkimata muudest lähematest kohtadest. Kõikjal tutvustati seto laulu ja kultuuri.

Veera tegi suure töö koori juhendajana ja oli arvestatav seto kultuuri tutvustaja ja koori eestkõneleja. Leiko kooril on välja antud mitmeid kassette ja CD-sid. 51 aastat tegutsenud leelokoor Leiko lõpetas oma tegevuse 2015. aasta 4. oktoobril kooriliikmete kõrge ea tõttu.

Veera jagas alati oma teadmisi ning abistas lahkelt folkloriste ja seto kultuuri huvilisi. Ta oli Värskas käsitööseltsi Kirävüü liige, kududes peamiselt kirivõid ja meeste põlvikuid. Ka kõrges eas oli ta aktiivne kogukonna liige ning tihe kultuurisündmuste külastaja ja tähtpäevadel kõneleja. Ta nimetas paljusid oma lasteks ja kasvandikeks just oma pika õpetajapõlve tõttu ning lahendas igal vabal hetkel keskendunult ristsõnu ja sudokusid. Seltskondliku ja lahke võõrustajana hoolis ta väga oma kogukonnast ja lähedastest, aga kui tarvis, siis oli ka sõnakas ja kehtestas ennast.

Veera Hirsik pälvis mitmeid preemiaid ja tunnustuse leelokoori Leiko juhendamise ning seto kultuuri-pärandi hoidmise eest. Eesti Kultuurkapital määras talle eluaegse preemia. Anne Vabarna omakultuuri preemia, Jakob Hurda rahvakultuuri auhind ning V klassi Valgetähe teenetemärk on vaid mõned tunnustamise tunnistähed tema 94-aastase eluea jooksul.

Veera osales viimati Petseri eesti kooliga seotud kokkutulekul 2020. aastal Räpinas, kus ta rääkis

õppimisest Petseris sõja ajal ja et oma pika eluaja jooksul on tal olnud kolm armastust peale pere. Need on õpetajaamet, seto leelo ning käsitöö. Veera lahkus meie keskelt 20. novembril 2021. aastal. Seto laulu ja kultuuri peavad aga edaspidigi au sees tema lapselapsed – pojatütar Mari Lii Tallinna kooris Sõsarõ ja tütre tütar Ruti karmoškamänguga.

Kiira Matvejeva (Raud)

Petseri II Keskkool

Peale II maailmasõja lõppu ühendati osa Petserimaast Venemaaga. Moodustati Petseri rajoon Pihkva oblasti koosseisus. Rajooni territoorium jaotati seitsmeks külanõukoguks: Petseri, Pankjavitsa, Laura, Vana-Irboska, Uus-Irboska, Kulje, Krup. Rajoonikeskuseks sai Petseri linn. Linnas ja rajoonis elas palju eestlasi ja setosid.

Petseri linnas avati Petseri eesti 7-kl. kool Nr. 2. Kooli direktoriks oli E. Murumets. Keskkooli klassid õppisid õhtul Töölisnoorte keskkoolis.

1959. a. töötasid Petseri rajooni 7-klassilistes koolides direktorid:

Jaaska 7-kl. Kool – direktor Evi Kägo

Jatsmani 7-kl. Kool – direktor Nikolai Aju

Kosselki 7-kl. Kool – direktor Eduard Ojaperv

Mitkovitsa 7-kl. Kool – direktor Georg Toptsi

Pankjavitsa 7-kl. Kool – direktor Lehte Nelke

1960-ndate aastate lõpul likvideeriti eesti algkoolid ja pikapeale ka 8-klassilised koolid. Põhjuseks oli õpilaste vähesus.

1948. a. viidi eesti osakonna vanemad klassid üle I Keskkooli juurde. Käskkiri Nr. 149/ 8. september 1948. a.

Seoses eesti osakonna loomisega (VIII-XI klassid)
Petseri I Keskkooli juurde määrata tööle järgmised
õpetajad:

Kallas, E. – eesti keel, ajalugu, psühholoogia alused.

Jõgi, V. – kohakaasluse alusel matemaatika VIII-IX
klassid.

Trahv, M. – vene keel VIII-IX , saksa keel VIII-X
klassid.

Lavrešin, I. – vene keel X-XI klassid, keemia VIII-XI
klassid.

Nõmm, K. ajalugu VIII klass, eesti keel VIII kl.
kohakaasluse alusel.

Denisov, M. – kehaline kasvatus, sõjaline algõpetus
kohakaasluse alusel.

Saarva, R. – bioloogia, geograafia, joonistamis-
õpetaja.

Petseri 7-kl. Koolis Nr. 2 töötasid õpetajad:

Kooli direktorid - E. Murumets, M. Säks, M. Luts, K.
Nõmm, E. Laur, N. Laur, H. Viilo, M. Denisov.

Petseri eesti kooli lastevanemate palvel avati Vene
Föderatsiooni Haridusministeeriumi käskkirja nr. 509
põhjal 4. XII 1956. a. Petseri II Keskkool. Petseri
Haridusosakond kirjutas järgmise käskkirja: Käskkiri
Nr. 72 /30. XII 1956. a.

Petseri 7-kl. Kooli Nr. 2 reorganiseerimisest
keskkooliks ja 1. jaanuarist 1957. a. määrata ülesande
korras tööle järgmised õpetajad: Vassili Jasnov, Laine
Silbaum, Nikolai Lump, August Kruus, Helvi Seliste,

Mildred Trahv, Richard Saarva, Mihhail Denissov, Viivi Ekstra, Aleksander Talvet, Ada Rodina, Helene Niilo, Lembit Pild.

Petseri I Keskkoolist üle viia õppealajuhatajaks Maria Jasnova, direktoriks määrata Georgi Petšnikov.

Ühiselamu

Petseri II Keskkoolil oli ühiselamu. Algul asus ühiselamu Pihkva tänavas, hiljem Butõrkas, kus oli kooli valduses 3 hoonet ja lõpuks asus ühiselamu Riia tänavas (endises III-ndas koolis). See oli kahekordne puumaja, köök ja söökla asusid õuepealses ühekordses hoones.

Ei saa just öelda, et elamistingimused oleks hiilgavad, kuid igal õpilasel oli oma voodi, kapis sai hoida riideid. Õpiti koos suures ruumis, vanemad õpilased võisid tundideks valmistuda tubades. Internaadi kokk valmistas 3 korda päevas toitu. Internaadimaks polnud eriti suur, osa õpilasi vabastati maksust. Internaadi kauaaegne kasvataja oli Stepan Tammeorg. Internaat likvideeriti õpilaste vähesuse tõttu.

Toitumine

Koolis oli ka söökla. Kolmanda vahetunni ajal sai osta lõunat ja saiu, pirukaid. Toit toodi masinaga suurtes metallkastrulites. Lõunatoit maksis 30-40 kopikat. (60-, 70-, 80-ndad aastad).

1990. a. muutus asi keerulisemaks. Linnasöökla toit oli kallid ja hakati toitu valmistama koolis

sööklatöötaja poolt. Kooli aiasaadusi kasutati samuti sööklas. 2001. aastal maksis lõunatoit 3 rbl. päevas.

Koolivorm, riietus

Koolivorm oli Petseri II Keskkooli 70-80-ndatel aastatel. See oli sama vorm, mida kasutati Eestis: tüdrukutel sinine pihikseelik helesinise pluusiga, pidulikel juhtudel valge pluus. Sinna juurde käisid veel pikad püksid. Poistel oli sinine ülikond. Hiljem oli tüdrukutel ruuduline seelik, helesinine pluus ja tumesinine pintsak. Üksvahe kanti ka halli nokaga koolimütsi. Alates 90-ndatest aastatest on vaba riietus.

Petseri II Keskkooli õpilastel oli keelatud rajooni kultuurimaja pidude külastamine.

Õpetajad kontrollisid õppetööd internaadis, aitasid nõrgalt edasijõudvaid õpilasi.

Üks kord aastas külastas klassijuhataja ka õpilaste kodusid maal, et tutvuda õpilaste olmetingimustega.

Tervishoid

Kord aastas kontrolliti kõigi õpilaste tervislikku olukorda. Kooli tuli terve arstide brigaad. Vahel töötasid koolis ka hambaarstid. Viimastel aastatel enam mitte.

Kui omaaegses gümnaasiumis olid kahel päeval nädalas palvetunnid, siis Petseri II Keskkoolis asendusid nad poliitinformatsiooniga. Kolmapäeval 15 minutit enne tunde tutvustati õpilasi tähtsamate

sündmustega kodurajoonis ja sündmustega laias maailmas.

Septembrikuu oli töökuu. Käidi kolhoosides kartuleid võtmas. Algul kolhoosid varustasid internaati kartulitega, hiljem hakati maksma rahas 50% õpilastele, 50% sai kool. Raha kulutati ekskursioonideks.

Õppetöö

Õppetöö toimus kuni 1962. aastani kahes vahetuses. Esimeses vahetuses õppisid algklassid ja 5-7. klassid. Vanemad õpilased töötasid tervenisti teises vahetuses. 1996. a. viidi kool tervenisti teise vahetusse. Esimeses vahetuses õppisid vene kooli algklassid. Et meie õpilased olid enamuses maalt, oli meile teine vahetus raskevõitu ja tõi kaasa palju probleeme. Kooli õppealajuhataja Maria Jasniova eestvõttel kirjutati parteikomiteesse palvekiri olukorra parandamiseks. Kõik õpetajad, v. a. G. Petšnikov, kirjutasid kirjale alla. Ühel ilusal päeval kutsuti kõik õpetajad koosolekule. Parteikomiteest oli 3 või 4 esindajat ja tehti populaarselt selgeks, et tahetakse võimatut.

1963. aastal, kui valmis Petseri I Keskkooli hoone, hakati töötama esimeses vahetuses ja veel kaua aega paar algklassi vene koolist õppisid koos.

Kooli algusest kuni siiani töötab õhtuses vahetuses Vene Töölisnoorte Keskkool. Kui varem õppisid õhtukoolis inimesed, kes töötasid, siis praegu on

õhtukoolis õpilased, kes on kõrvaldatud päevakoolidest. Kontingent on kirju ja õppetööd alustatakse juba varakult, kell 15.

Kuni 1995. aastani õppisime eesti tunnivõrgu alusel, siis nüüd on meile antud eriline tunnivõrk, mis ei lähe paljuski kokku Eesti omaga.

Varem ostsid õpilased õpikud kohalikust kauplusest. 1991. aastast varustab Petseri II Keskkooli tasuta õpikutega Eesti Haridusministeerium.

1990. a. läksime üle viiepäevasele töönalale. Tunde on päevas vanemas astmes 6-7.

Kuni 1990. a. pidi tingimata tunnis aset leidma ateistlik töö. Alati polnud see võimalik ja see asjaolu loeti tunni miinuseks.

70-ndatel aastatel juurutati koolitunnis tehnilisi vahendeid. Koolis oli 2 kinoaparaati. Filme laenutasime Pihkva filmoteegist. Oli hulganisti filmoskoope, elektrofone, magnetofone. Nende kasutamine muutis õppetunni huvitavamaks.

Kooliaasta lõpus toimusid iga-aastased eksamid. Materjalid kirjalikeks eksamiteks saime Eestist. Viimastel aastatel kirjutavad meie lõpuklasside õpilased ka kirjandit vene keeles (12. kl) ja ümberjutustust (9. kl).

Petseri II Keskkooli hoone

Petseri II Keskkooli hoone on vana maja. See koosneb kolmest osast. Valmis 1870. aastal kahe üksteisest eraldatud puumajaga. Hiljem ehitati kahe

maja vahele kahekordne maja, mis ühendas kõik
hooned üheks koolimajaks. Üldpindala 825 m².

Klassiväline töö

1957-1960. aastatel oli kooli laulmisõpetajaks A. Talvet, aastatel 1960-1966 tegelesid isetegevusega õpetajad E. Kunnus, S. Opleuhin, M. Kukka, M. Pild. Keelpilliorkestrit juhendasid I. Polevodin ja hiljem A. Gerassimov.

1966-ndast aastast sai Petseri II Keskkooli laulmisõpetajaks Stepan Tammeorg, kes oli sellel kohal 1988-nda aastani. Hiljem andsid laulmist M. Sarapova, L. Talalajeva (Ustav), aastast 1989 N. Jelissejeva.

Iga-aastastel isetegevuse ülevaatusel sai kool auhinnalisi kohti. Samuti esinesid õpilased pidudel ja andsid kontserte kolhoosi klubides. Igal aastal oli suur kontsert linna elanikele Petseri kultuurimajas.

1960-1980-ndatel aastatel oli koolis laulukoor (25-30 õpilast), ansamblid (ka poiste), hulganisti soololauljaid. Headeks lauljateks olid E. Lättemägi, L. Kitsetalo, V. Piller, H. Turvas, S. Nelk, I. Vorobjova, E. Ojaperv, N. Kink, V. Moro, E. Nelk, S. Õsu, V. Kivistik, L. Kuusik, A. Tigas, R. Oras, E. Torm, T. Tsopatalo, Ü. Vanatalo.

Isetegevuse ülevaatusel märkis zürri Petseri II Keskkooli õpilaste head esinemiskultuuri ja märgiti ära paremad numbrid.

1971-1973 aastatel töötas koolis instrumentaal-ansambel ja kitarristide ansambel. Nimetatud ansamblid esinesid edukalt koolipidudel. Õpilaste arvu kahanemisega ei saa kool enam esineda nii suurejooneliselt, kuid alati võtame osa rajooni isetegevusülevaatusetest.

Draamaringide juhendajateks olid 1957-1959 aastatel H. Selliste, 1959-1966. aastail A. Rodina.

Alates 1967-ndast aastast on eesti keele ja kirjanduse õpetaja T. Haukanõmm. Aastatel 1978-1989 oli ta ka klassivälise töö organisatorks. Just temale langes kooli ringide töö organiseerimine. Näiteringist võtsid osa paljud õpilased. Kui õpilasi oli rohkem, sai valida näitlejaid ja mängiti maha häid lugusid.

Näiteks L. Koidula "Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola." (M. Balkova, P. Järvelaid, V. Pekkonen, A. Lättemägi), O. Lutsu "Kapsapea", E. Vilde "Kui Ants Velt mõisaga kohut käis.", Fr. R. Kreutzwald "Kilplased.", E. Vilde "Põletatud peigmehed.", "Vigased pruudid" ja veel teisi näidendeid.

Aastatel 1980-1990 oli küllaltki huvitav esinemisvorm agitbrigaad. Siin oli vaja leidlikkust stsenaariumi koostamisel, hasarti esinemisel. Tehti agitbrigaade tuleohutusest, looduskaitsest, kokkuhoiust jm. Agitbrigaadi teemat sai arendatud nii sõnas, pildis kui tantsus. Agitbrigaadide ülevaatusel oli Petseri II Keskkooli agitbrigaad kolme esimese hulgas.

Tantsuringi juhendas 1957-1959 aastal V. Krasnoumova, 1959. aastast H. Toom, 1975-1978 aastail N. Pliner, V. Tigas. Praegu töötab tantsuringiga (noorem aste) õpetaja L. Batalinovskaja. Tantsud kaunistavad õpilaspidusid, pealtvaatajad jälgivad huviga esinemisi.

Kõrvuti isetegevusringidega töötasid koolis aastatel 1959-1970 fotoring õpetaja L. Pildi juhendamisel. Väga huvitavaid fotosid tegi A. Haukanõmm.

1977-ndast aastast töötas koolis kinoring, juhendajaks kooli elektrik N. Sergejev. Õpilased sooritasid edukalt kinomehaaniku eksami ja näitasid õppefilme tundide ajal.

Hästi töötas ja töötab ka praegu osavate käte ring õpetaja L. Batalinovskaja juhendamisel.

Rea aastate vältel on kooli õpilaspere osalenud rajooni kui ka oblasti näitustel. On tehtud näitusi: “Paberitööde näitus”, “Esemed, mis on tehtud looduslikust materjalist”, “Taignatööd”, “Kirju lõngakera” jt. Ka joonistusvõistlustel pälvivad meie õpilaste tööd tähelepanu. 2001. aastal said õpilased U. Põnova ja R. Anosihin I koha oblastis sõduri-teemaliste joonistuste eest.

Ka rahvusvahelistes konkurssidest võtavad osa Petseri II Keskkooli õpilased. Meie õpilased N. Ivanov, U. Põnova, K. Granova osalesid konkursil “Vesi laste silmade läbi” ja on saanud laureaadi nimetuse.

Töökasvatus Petseri II Keskkoolis

1962. aastal loodi Petseri II Keskkoolis õpilasbrigaad vanemate klasside õpilastest.

Õpilasbrigaadi liikmed tegelesid talvel agrokeemiaga, kevad-sügisperioodil põllumajanduslike töödega Mitsurini nimelises kolhoosis. Õpilasbrigaadi juhendajaks oli õpetaja Eduard Ojaperv, kes oli ka õppealajuhatajaks töökasvatuse alal. Kolhoosis juhendas õpilasbrigaadi brigadir Nikolai Ovsjannikov. 1963. aastast hakati tegelema ka katsetega kolhoosi põldudel. 1966. a. sooritati katse rukkisordiga "Sangaste", teemaks "Fosforväetise mõju rukkisaagile.". Kooli brigaad töötas 1972. aastani. Aastate vältel koguti hulganisti katseandmeid ja tulemused vormistati katsepäevikutes, stendidel. Sügisestel põllumajandusnäitustel saavutas kool esikohti.

1972. aastast asendus katsetöö tavalise töö- ja puhkelaagriga. Õpilased töötasid suvel 20 päeva kolhoosis. Nii töö kui ka puhkus oli kolhoosis. Toitlustuse maksis kinni 50% haridusosakond, 50% kolhoos. Talveperioodil kord nädalas käisid õpilased farmis, kus osalesid lehmade lüpsmises (tüdrukud), poisid aitasid teha teisi töid farmis.

Hiljem, vastavalt aja nõuetele, hakkasid tütarlapsed omandama õmbleja elukutset Petseri trikotaaživabrikus. Poisid õppisid autojuhi elukutset. Juhendas õpetaja Vimba.

Keskkooli lõpetades said tüdrukud masinõmbleja elukutse, poisid autojuhiload.

Poistel läks elus autojuhtimist hädasti vaja. Mis puutub tüdrukutesse, siis on teada, et ainult 2 neist töötavad õmbleja erialalal.

Õpilasorganisatsioonid

Petseri II Keskkoolis olid loodud oktoobrilaste, pioneeri- ja komsomoli-organisatsioonid. Tegeldi timurlusega, anti välja seinalehti, koguti andmeid linnas elavate endiste partisanide ja sõjameeste kohta. Võeti osa rajooni sõjamängust "Zarnitsa". Suureks pioneeride pidupäevaks oli 19. mai – pioneeri-organisatsiooni aastapäev. Kooli pioneeri-organisatsioon kandis Ostrovi kangelase Klava Nazarova nime. Üks maleva koondustest oli pühendatud Nazarovale. Petseris elas kangelase klassijuhataja V. Veski ja kangelase klassiõde M. Pimenova. Nad tulid meelsasti koondustele ja jutustasid Klavast.

Kauaaegseks kooli pioneerijuhiks oli Malle Kukka (Sarapova).

Komsomoliorganisatsiooni põhitööks oli kooli pidude korraldamine, töö pioneeridega. Samuti kord kuus peeti komsomolikoosolekut.

Aktiivseks komsomolisekretäriks oli Peeter Järvelaid.

Koolis tegutses rida aastaid (1957-1984) Punase Risti Selts, selle ideeliseks hingeks oli õpetaja H. Ugur.

Kooli velskri juhendamisel õpiti esmaabi andmist ja teoreetilist materjali tervishoiu kohta. Kevaditi võeti osa sanitaarpostide võistlustest.

Koduloo-uurimine ja turism

Õpilased on matkates kogunud hulganisti materjali kodurajooni looduse kohta, vaadelnud põllumajanduse olukorda, tutvunud tööstusobjektidega rajoonis. Samuti on kogutud materjali sõjameeste kohta, kes osalesid II Maailmasõjas. Koolis on loodud klassinurk “Lahingukuulsuse teed”.

On kogutud materjali ka seto kultuuri kohta (olmetingimused, käsitöö, laulud). Nende küsimustega tegelesid S. Tammeorg, V. Tigas. Nimetatud õpetajate juhendamisel esinesid õpilased ka seto leeloga.

1976. aastal oli õpilane Irma Vorobjova üleliidulisel etnograafide kokkutulekul ja sai laureaadi nimetuse.

1977. aastal võttis õpilane Alar Haukanõmm osa noorte etnograafide esinemisest pioneerilaagris “Orljonok” ning ta kutsuti 1978. aastal oma teemaga esinema Leningradi.

Matkavõistlustest on Petseri II Keskkool ikka osa võtnud. 1972. aastal sai kool I koha, 1974. a. II koha, 1976.a. I koha.

Parimad matkajad-orienteerujad olid neil aastatel Valter Järvelaid, Viktor Lepik.

1976. aastal esindas Petseri II Keskkooli meeskond Petseri rajooni Pihkva oblasti võistlustel.

Hästi korraldas mitmepäevaseid matku õpetaja Helbe Toom. Ta on õpilastega läbinud Petseri rajooni risti ja põiki. Käidi Vana- ja Uue- Irboskas, Krupas, Lisjes, Troitsas.

Sügiseti kolhoosipõllul tehtud töö eest saadud rahaga sai kool korraldada õpilasekskursioone. Need kestsid 2-3 päeva. On käidud Leningradis, Velikije Lukis, Moskvast ja Tuulas, Lätis, Leedus, Eestis.

Viimastel aastatel, tänu Eesti Haridusministeeriumile, oleme samuti õpilasi rõõmustanud ekskursioonidega. Oleme käinud Võrus, Tartus, Viljandis, Meremäel.

Meie õpilased

Petseri II Keskkool on välja saatnud 43 lendu, 518 õpilast.

Kuldmedaliga on lõpetanud Liidia Kitsetalo (1960. a.), Maret Kullasaar (1994. a.).

Hõbemedaliga lõpetasid Õie Viilo (1960. a.) Anneli Kullasaar (1989. a.), Leo Teinetalo (1989. a.).

Paljud meie lõpetajad jätkasid haridust Eesti kõrgkoolides, tehnikumides ja ka kutsekoolides.

Õpetajatena töötavad 36 lõpetajat (Evi Kuhi, Viivi Tihhomirova, Maria Varik, Anu Seemaa jt.).

Ilja Tuhk on Kuldre Kooli direktor, Anna Stepanenkova juhib Värska Keskkooli tööd. Leili Uibomaa on Rõngu kooli direktor.

Kõrgkooli õppejõud on Lea Pild, Peeter Järvelaid. Kirjanduskriitikuna töötab Pärt Lias.

Ettevõtete juhid on Kalju Hellenurm, Karri Künnapa. Sportlastena on tuntud Merike Kallaste – Nõukogude Liidu noorte meister suusatamises.

Mare Piho töötab Eesti Rahva Muuseumi soome-ugri osakonna juhatajana.

Alar Haukanõmm, Mihkel Kerikmägi on teaduslikud töötajad.

17 lõpetajat töötavad arstidena (L. Kitsemägi, F. Rõivasepp, Õ. Veilo jt.), üle 30 on meditsiiniala töötajad (meditsiiniõed, velskrid, laborandid). 24 lõpetajat õppisid põllumajandusakadeemias.

Enamik lõpetajaid töötab teenindusalal ja ka põllumajanduses. Meie rajooni on jäänud 43 lõpetajat.

Leidi Künnapa töötab raamatukogus, Maimu Künnapa arhiivis.

Ira Sarapova ja Olga Kavardi on meditsiinitöötajad, Leo Rinusov aga elektri ja elektriik.

Niina Kirves, Linda Batalinovskaja ja Viktor Batalinovski on õpetajad, Tiina Tammeleht on juuksur.

Helju Majak, Leeni Tromm, Valli Torm on põllumajandustöötajad. Helju Majak on ka Petseri rajooni Seto Seltsi juhataja.

Petseri II Keskkooli direktorid

1. Georgi Petšnikov 1956-1973. a.
2. Mildred Pild 1973-1976. a.
3. Lia Talalajeva 1976-1988. a.
4. Vilma Tigas 1988-1997. a.
5. Svetlana Rakuta alates 1997. aastast

Petseri II Keskkooli õpetajaskond aastal 2001

Kooli direktor – Svetlana Rakuta
Õppealajuhataja – Kiira Matvejeva
Algklassi õpetaja I kl. – Linda Batalinovskaja
Algklasside õpetaja II-III kl. - Viktor Batalinovski
Eesti keele õpetaja – Tiiu Haukanõmm
Saksa keele õpetaja – Liia Talalajeva
Matemaatika õpetaja – Laine Andrejeva
Füüsika õpetaja – Natalja Pliner
Geograafia-ajaloo õpetaja – Lilian Sergienko
Kehalise kasvatuse õpetaja – Liivi Tšižova
Laulmisõpetaja – Ninel Jelissejeva.

Petseri II Keskkoolis (eesti koolis) töötasid
sajandivahetusel

	sünniaeg
1. Svetlana Rakuta, direktor	18.10.1958
2. Kiira Matvejeva, õppealajuh	26.10.1935
3. Laine Andrejeva, õpetaja	05.01.1929
4. Linda Batalinovskaja, õpetaja	17.09.1938
5. Tiiu Haukanõmm, õpetaja	20.09.1934
6. Lia Talalajeve, õpetaja	29.01.1943
7. Natalja Pliiner, õpetaja	10.09.1951
8. Ninel Jelissejeva, õpetaja	20.07.1954
9. Lilian Sergijenko, õpetaja	25.10.1968
10. Liivi Tšižova, õpetaja	24.03.1974
11. Viktor Batalinovski, õpetaja	16.02.1970
12. Elvi Granova, majandusjuhataja	17.05.1960
13. Nadi Anašihhina, kokk	02.03.1965
14. Malle Sarapova, koolitädi	18.07.1934
15. Nadi Ubina, valvur	27.03.1971
16. Vally Tamm, õpetaja	29.02.1948

*(Väljavõte raamatust "Eestikeelne kooliharidus
Petseris", Setomaa Valdade Liit, 2003)*

**Alates 1. september 2002 töötab Petseri II Keskkooli
eesti keele, kirjanduse ja kultuuri õpetajana Vally
Tamm. Eestluse hoidjana on Vally Tamm pälvinud
Valgetähe V klassi teenetemärgi [koostaja märgel].*

Kaie Holter (Kana)

Põlvamaa- Petseri -Tartu

Sündisin Põlvamaal Mõstare talus. Isanime varjamise tõttu oli mul 1. ja 2. klassis perekonnanimeks Kerra. 1951 - 1953 õppeaastal õppisin Erastvere 7-klassilises koolis. Ema töötas õpetajana ja võttis mind kooli kaasa.

Kolmanda klassi õppimised tuli teha sugulaste juures, Mõstare talust 7 kilomeetri kaugusel Karaski koolis. Alates 4. klassist aitas koolis käia emaema Alviine Hütt, kes elas Petseri linnas. Eestikeelne õppetöö toimus Petseri 7-klassilises koolis ning mul oli siis jälle isa perekonnanimi Kana. 1958. aastal kolisime emaga Tartusse.

Petseris oli hea kool. Peale aineõppuste tehti hoolega ka isetegevust. Oli hea suure pere tunne, mitte mingit kiusamist polnud. Kulges töökas elu ning vaesusest ei saanud lapsena arugi. Oli "siililegi selge", et tööd pidi inimene tegema juba lapsest saati ning seda pidasime täiesti loomulikuks.

Edasised õpingud kulgesid Tartus ning praegune töökoht on Tartu Rakenduslikus Kolledžis, endises Tartu Kutsehariduskeskuses.

Siinkohal mõne sõnaga sellest, miks koolitüdrukuna tuli vahetada perekonnanime ja elukohti.

Mu isa oli Voldemar Kana, kes sündis 13. septembril 1903 Põlvas ning suri 1982. aastal Torontos. Ta valis

sõjamehe elukutse ja teenis üleajateenijana Tartus ja hiljem Petseris kuni Eesti okupeerimiseni venelaste poolt. Isa harrastas ratsasporti ja laskesporti ning oli tuntud hea laskurina ja ratsaskautide juhina. Voldemar Kana võttis osa võitlustest kommunistide vastu ja teda autasustati II klassi Raudristi ning paljude teiste aumärkidega.

1945. aastal pidi isa Eestist lahkuma (NSV Liidus mõisteti ta isegi tagaselja surma). Nii et mina ei ole silmast silma isaga kunagi kohtunud. Mina sündisin siis, kui ta oli juba Eestist ära.

Ema, kes põgenes Petserist Erastverre ja sai seal õpetajana tööd, viidi 42-l korral NKVD-sse seoses sellega, et isa taga otsiti ja seetõttu jäin mina 8. eluaastast elama vanaema Aliide Hütsti juurde Petserisse Roosi tänav 7 majja. Alates 4-st klassist õppisin Petseri 7-klassilises koolis ja lõpetasin seal 7. klassi.

Vilma Tigas (Sinisaar)

Mu kaheksakümnene kool

Mu vana kool, Sul külla tulen täna.
Näe, süda veidi värahtas mu sees.
Ja ongi meie vaikne koolitänav
ning igivanad kased selle ees.

Ma astun üles Sinu vanast trepist
ja poetan oma klassitoa ust.
Nii palju mälestusi põue kerkib
ja salme vanast kooliraamatust.

Siin selles tagumises pingis
me istusime klassiõega.
Me sõbrad olid siis kõik ümberringi,
nüüd rännanud kõik laia ilma nad.

Oh näe, sest arast poisiklutist
on saanud hallipäine härrasmees.
Nüüd plikasad ei tõmba enam patsist,
ei enam poisitempe tee.

Ja minu salepihtsest klassiõest
on saanud vanaema hallijuuksene...
No ütle, saatus, kas nii kiirelt tõesti
me juba vanad oleme?

Ei, ei tohi seda iial tunnistada,
et aastad nõnda kiirelt kaovad.
Las täna muremõtted ununeda
ja tulgem noorusmaale taas!

Mu kallis kool, Sa mälestuste maja,
veel püsi kaua-kaua noor!
Siin kostku ikka kaunis kellakaja
ja laste kilked olgu igal pool!

Veebruar 1999

** Vilma lõpetas kooli 1960, töötas õpetajana 1972-1997 ja oli direktor 1989-1997. Antud luuletus on kirjutatud kooli 80. juubeliks [koostaja mäрге].*

Peeter Järvelaid

Mälestused Petserist ja minu kooliteest 1970-1976

Väikse poisina Petseris

Saan öelda, et kuigi sündisin Tallinnas ja olen isa poolt Järvamaa-Virumaa piirialaga seotud, siis emapoolse suguvõsa juured on sügaval Petserimaa mullas. Väiksena me vennaga imestasime, et kui meie vanaemad kokku said, siis seto keelt kõnelnud emapoolne vanaema (Mamma) ja Tallinna vanaema ei saanud üksteisest eriti aru, kui meie vennaga saime aru mõlemast vanaemast.

Minu esimene mälestus Petserist on seotud meie üürikorteriga Liiva tänaval. Kui ma meie esimese korrusel asunud korteriaknast välja vaatasin, siis paistis mulle silma Petseri staadion. Hiljem olen sel staadionil võistelnud ja käinud kaasa elamas kohaliku võistkonna mängudele jalgpallis. Staadioni kõrval asus lasketiir, kuhu mu isa mind väikse poisina kaasa võttis ja kus ma oma esimese lasu isa revolvrüst tegin. Aastakümneid hiljem sain Jaanus Piirsalu reisiloost Petserisse teada, et meie pere esimene korter asus linna eestlaste linnaosa kõige uhkemas eestiaegses villas. Meie pere teine kodu Petseris asus Jurjevi tänaval ohvitseride barakis kohe sõjaväelinnaku (täna kloostrile kuuluva palverändurite keskuse) vastas üle

tee. See oli koht, mis viis Piusa jõe sillale. Hiljem sain ma teada, et Piusa jõgi oli Petseri juures Leningradi sõjaväeringkonna ja Balti sõjaväeringkonna piiriks. Minu mälestused Petserist enne aastat 1970 olid ikkagi väikelapse omad ja käies ema ja vennaga linnas, sai külastatud setode (eestlaste) kodusid, keda ema tundis. Meie pere lahkumine Petserist oli seotud isa teenistusega ja esialgu polnud teada, kas me veel kunagi siia linna elama satume. Kuid saatus oli meile varunud veel ühe Petseri perioodi.

Võrust Petserisse

1965. aasta sügisel alustasin oma kooliteed Võru I 8-klassilises koolis, kus me vennaga õppisime kuni 1970. aasta kevadeni. Isa oli sel ajal seotud oma teenistuskohaga Karjalas (Viiburi taga) ning alles siis, kui isa sai teenistuskoha jälle Petseris, kus oli eesti kool, siis ei oodanud me emaga Võrus kauem, kui esimese koolivaheajani. Nii vahetasime kooli 1970. aasta kevadisel koolivaheajal. Mina olin siis viiendas klassis ja noorem vend Valter kolmandas klassis. Saatus tahtis, et meie uus elukoht Petseris oli jällegi selles eestlaste linnaosas. Meie imepisike korter asus Petseri luteri kiriku (Peetri kirik) ja kogudusemaja vastas üle tee (Gvardeiskaja tänaval, eesti keeles Kaardiväe tänav). Kunagine eesti kogudusemaja oli olnud kunagi linnavalitsuse maja, aga sel ajal oli seal Petseri rajooni sõjakomissariaat. Meie maja kõrval oli suur haljasala, mille ääres asusid nii kunagine

Kaitseliidu maja (sel ajal rajooni kultuurimaja) ja legendaarne Petseri Gümnaasiumi hoone, mis oli muudetud teise maailmasõja järel venekeelseks internaatkooliks. Kuigi meie korter oli pisike ja ahjuküttega, asus see lähedal koolile. Petseri II Keskkool asus ju Pihkva tänaval (Pskovskaja ulitsa) ja esialgu meie tee kooli polnud just pikem, kui oli meil vennaga olnud Võrus õppides.

Esimesed muljed Petseri II Keskkoolist

Tegelikult on see mulle suur väljakutse, sest enam kui poole sajandi järel püüda taastada pilte, mida ma tundsin, astudes esimest korda sellesse kahekordsesse rohelisse puumajja Pihkva tänaval. Kui mul oli väga selge pilt, kuidas ma esimest korda üle Võru ajaloolise kooli (täna see uhke Võru Riigigümnaasium) läve astusin, siis sama selget pilti Petseri kooli möldimisest mul tegelikult pole jäänud. Petseri kooli direktoriks oli Petserimaa kogenud koolimees Georgi Petšnikov, aga temaga ma vist kooli astumisel kokku ei puutunud. Minu kooli registreerimisega tegeles õpetaja Ugur, kellest sai minu klassijuhataja ja dokumendid vormistas ilmselt õppealajuhataja Milfried Pild. Minul olid Võrus head hinded ja loomulikult polnud probleeme kooli saamisega, aga probleem tuli sealt, kus esialgu ei osanud arvata. Petseri II Keskkool töötas sel ajal eesti kooliprogrammi järgi, aga samas allus Vene föderatsiooni Pihkva oblasti Petseri rajooni

haridusametile. See aga tähendas seda, et kooli sees oli kõik eesti keeles, siis väljapoole dokumendid pidi kool vormistama vene keeles. Vene keele oskus oli mul olemas juba päris lapsepõlvest, aga probleemiks oli see, et Võrus olin valinud viienda klassi alguses võõrkeeleks inglise keele, ja ma ei osanud arvata, et Petseri II Keskkoolis oli vahepeal isegi kolm kõrgemat haridust omavat saksa keele õpetajat, aga polnud mitte ühtegi inglise keele õpetajat. Seetõttu võeti mind kooli tingimusel, et ma ühe semestriga võtan järelaitamistunde saksa keeles (õpetaja Helene Ugur oli nõus mind aitama), et ma juba kuuenda klassi alguseks oleks võimeline teiste klassikaaslastega saksa keele tunnis sammu pidama. Viendas klassis polnud meie klass küll sugugi väike, meid oli kindlasti üle 25 õpilase. Kui palju õpilasi täpselt sel ajal Petseri kooli viendas klassis oli, seda tuleks arhiivist järele vaadata. Kui Võru koolis olin õppinud kolme paralleelklassiga kaheksaklassilises koolis, siis Petseri koolis paralleelklasse polnud. Esialgu ma ei teadnud, et üks osa minu uutest klassikaaslastest ei tulnud keskkooli kaasa. Just maapoised-tüdrukud valisid peale kaheksandat klassi kutsekooli, et saada kiiresti praktilise elu peale. Mina olin õppimisusku ja minul oli juba sel ajal plaan lõpetada keskkool ning minna ülikooli. Muidugi ei vaevanud ma end tuleviku-mõtetega põhikooli ajal, noore inimesena nautisin elu nagu minu

klassikaaslasedki. Pean tunnistama, et tulles Võrust Petserisse ma ei tundnud, et need linnad väga oma suuruselt ja võimalustelt erinevad. Aegapidi hakkasin nägema huvitavat ka väljapool kooli, kuid sageli sain juhatust oma huvide arendamiseks ikkagi koolist kaasa. Kui püüda leida midagi, mida ma Petseris teha ei saanud, siis Võrus oli olnud võimalus omada head kunstiõpetajat nii koolis kui pioneeride majas, siis minu käeline kunstiõpe jäi Petseris kindlasti tagaplaanile, sest polnud sellist innustavat kunstiõpetajat nagu mul oli olnud Võrus.

Petseri kool kui setode ülikool ja eesti kool

Vaadates Petserimaa hariduslugu, siis Petseri II Keskkool luges enda eelkäijaks aastal 1913. aastal asutatud kooli. Eesti Vabariigi ajal sai Petseri väga uhke gümnaasiumi maja, mis on tänagi üks uhkemaid maju linnas. Oleks olnud ju uhke, kui Petseri eesti kool oleks võinud omada ruume selles ajaloolises gümnaasiumi majas. Kas selle taga oli ka poliitika, ei osanud ma tol korral nii väga hinnata. Pihkva tänava ääres asunud puumaja polnud suur, aga õpilaste arvu juures polnud selles koolis kindlasti kitsas. Kui hoone mõttes oleks just Eesti Vabariigi poolt ehitatud gümnaasiumihoonet paremini nimetada setode ülikooliks, aga kui vaadata, kui palju selles puumajas õppinud noori, said teise maailmasõja järel koolis saadud keskhariduse peale ka kõrgema hariduse (sealjuures palju tuli sellest majast hiljem Tartu

ülikoolis õppinud arste), siis oli see hea kool. Olen oma elus näinud paljusid ülikoole maailmas ja saan siit teha üldistuse koolidegi kohta ja see on: uhke maja ja rikkus ei tee veel majast head kooli, hea kooli teevad andekad õpetajad ning õpilased. Head kooli ei saa teha nii, et ostame kokku häid õpetajaid, aga alati on vaja tulemuseks õpetaja ja õpilase koostööd. Petseri koolis just keskkooli osas olid väiksed klassid. Mina õppisin keskkooli astmes ajal, kus meid oli klassis vaid viisteist õpilast. Meenutades seda aega koolis, siis nii lähedasi ja tihedaid suhteid õpilaste ja õpetajate vahel pole kindlasti suurtes koolides. Meid kutsuti vastama väga sageli võrreldes suurte koolidega ja kui keegi laiskusega silma paistis, siis võis õpetaja küsitleda ja kontrollida teadmisi kas või iga päev. Kokkuvõttes selline õpetamine pidi ju andma teadmise, mis ka veidi laisematel andis eluks vajalikke teadmisi. Petseri kooli üks eripära oli, et vahel olen isegi imestanud – et isegi need, kes peale kaheksandat klassi ellu astusid, said elus päris hästi hakkama. Oli vähe eluvõõraid. Mäletan siin kohe paari näidet, et üks minu klassikaaslane, kes oli vahel päris hädas õppimisega, sealjuures saksa keele omandamisega, aga temast sai kutsekoolist peale kaheksandat klassi edukas mehhanisaator Petserimaal. Aga kui ta abiellus Kasahstani sakslasega ja asus elama Saksamaa Liitvabariiki, siis väidetavalt sai ta ka seal hästi hakkama. Meelde tuleb

kohe veel teine klassiõde, kellega koos õppisime keskkooliski, kes elab juba varsti pool sajandit Bulgaarias, olles kohanenud selle maa kultuuri. Paljud koolikaaslased ei jäänud (eriti peale 1991) Petserisse ega Petserimaale elama, aga nad on oma elu ja tööga hästi hakkama saanud. Vahel lausa imestad, miks just nemad teevad asju, mida suurte koolide kasvandikud ei saa nii hästi tehtud. Kui Petseri koolis käinud oskasid kõik vene keelt heal tasemel, siis nüüd selgub, et paljud on elus ära õppinud inglise keelegi, mida Petseri II Keskkoolis nagu juba mainisin üldse ei õpetatudki. Hea kool on minu arust see, kus õpetajad ei tapa õpilastes ära huvi uute teadmiste vastu ja annavad kaasa oskuse ise edasi õppida.

Minu õpetajad Petseri koolis

Olen oma sõpradega korduvalt kõnelnud meid mõjutanud koolidest ja õpetajatest. Seega võiksin siin üles loetleda kõik minu ajal koolis õpetanud õpetajad ning sellega seatud ülesande täita. Saan tõesti öelda, et meie kujunemist mõjutasid just kõik kooli õpetajad koos. Kuid ikkagi püüaks järeltulevate põlvete jaoks öelda mõne sõna mind õpetanud õpetajate kohta. Kuna vähemalt keskkooli astmes kujunes minus välja humanitaarne suund, siis need õpetajad, kes mulle neid aineid õpetasid on ehk mulle enam meelde jäänud. Väikese õpilaste arvuga koolis saime oma õpetajatega suhelda ehk lähemalt kui seda said teha

suurtes koolides õppinud eakaaslased. Mind innustas ajalooõpetaja Helbe Toom (ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja), kes aitas mind ka kooli lõpetamise ajal, kui vajasin enda mõtete selgimiseks vanemat ja elukogenumat vestluskaaslast. Õpetaja Helbe Toom oli laia silmaringiga inimene, kes kasutas tollaseid võimalusi, et vabal ajal reisida. Väga oluline oli see, et ta alati jagas reisidel kogutud teadmisi oma õpilastega. Mind puudutas see väga, sest juba minu esimene õpetaja Võrus Silvia Vainola oli samuti aktiivne reisija. Ajalootundide kõrval olid minu jaoks väga huvitavad kirjandusetunnid, mida õpetas Tiit Haukanõmm. Tiit Haukanõmm oli selleks oluliseks inimeseks koolis, kes püüdis kooli õpilastele selgeks teha mitte ainult eesti keele grammatikat, vaid anda teadmisi julgustust pikemate tekstide kirjutamiseks (kirjandid). Väga heal tasemel oli koolis vene keele- ja kirjanduse õpetamine, tänu õpetaja Elfriede Ojapervele. Pean siin ütlema, et juba siis sain aru, et Pihkva Pedagoogilise Instituudi vene kirjanduse suund oli heal tasemel. Elfriede Ojaperv oli andekas õpetaja, kes valdas nii materjali, kui oskas end õpetajana kehtestada. Kusjuures toetudes vaid enda autoriteedile. Kuna ma vene keelt oskasin rääkida, siis pidev töö tekstidega – tunniks oli vaja läbi lugeda "Komsomolskaja Pravda" number, milles poliitika-ideoloogia kõrval oli sageli huvitavaid artikleid kultuurist. Elfriede Ojaperve käe all sai teadmisi, mis

olid tunduvalt laiemad kui eesti kooli minimaalne kava nõudis. Ehk on kohane mainida, et kui ma Tartu ülikoolis pidin ülikooli kahel esimesel astmel õppima ka vene keelt, siis mind vabastati vene keele tundides käimise kohustusest, tingimusel et osalen Eesti üliõpilaste olümpiaadi vene keele konkursil. 1977 käisin Tallinnas üliõpilaste vene keele olümpiaadil (mina osalesin juristina mitte-filoloogide grupis, aga teine rühm oli vene filoloogia üliõpilastele), kus sain esimese koha ja võimaluse osaleda Moskvast toimunud suure riigi olümpiaadi võitjate kokkusaamisel. See oli väga emotsionaalne reis, kus sain heaks sõbraks mitmete teiste erialade võitjatega (näiteks hilisem suursaadik Tiit Matsulevits, kes oli võitnud saksa keele olümpiaadi mitte-filoloogidele) kui ka teiste liiduvabariikide parimate tudengitega. Minu õpingute ajal oli koolis kolm saksa keele õpetajat (Helene Ugur, Mildred Pild, Liia Talalajeva), siis tihedam side oli minul Helene Uguriga, kes oli mingil ajal meie klassijuhatajaks. Helene Ugur tundis oma eriala hästi ja tal olid päris laiad sidemed kolleegidega Eestis, kuid temal oli kahjuks enesekehtestamisega teatud probleeme ning seetõttu parajad rüblikud ei pruukinud tema juures just väga sügavaid teadmisi saada. Need aga, kes ise tahtsid saksa keelt õppida, nende jaoks oli ta kindlasti heaks teejuhiks saksa keelde ning kultuuri. Täppisteaduste õpetajad olid meil samuti head, matemaatikat

õpetasid mulle Lembit Pild ja Laine Andrejeva. Täna järele mõeldes tahan öelda, et Lembit Pildi tahaks lugeda isegi ehk meie kooli andekaimaks õpetajaks, sest temal oli oskus rahulikult- ja keerukaid asju lihtsalt seletades õpetada matemaatikat nii, et ei võtnud õpilasel ära soovi matemaatikat õppida. Minul oli Võru kooli viiendast klassist veidi ebameeldiv kogemus matemaatika- ja füüsika õpetajaga, kes ise tundis ainet hästi, aga kel polnud närvi, et seda ainet ka lihtsalt õpilasteni viia. Matemaatikaõpetaja Laine Andrejeva oli kange naine, kes suutis end kehtestada ka karmi käega, kuid vahel ta ei vaevunud keerukat ainet lihtsalt seletama. Omaette särav leid oli sel ajal vist kooli noorim õpetaja – Natalja Pliner (füüsika- ja astronoomia), kes mind oma õpetamise meetodiga kohe ära võlus. Natalja Pliner oskas rääkida füüsikast vahel nii huvitavalt, et ka humanitaarhuvidega noored innustusid aimest. Minul on tänaseni meeles, kui põnevalt ta rääkis Marie Curiest, tema abikaasast ja nende suurest perest, et mina lugesin läbi kirjanduse, mis sel teemal mul õnnestus kätte saada. Üks väga põnev õpetaja oli Viktor Lebedev (kehaline kasvatus ja käsitöö) ja minul seoses temaga kaks väga põnevat lugu meeles. Õpetaja Viktor Lebedev oli õppinud Võru tehnikumis ja oli väga hea käega käsitöömeister ja -õpetaja. Eesti koolil polnud aga töökodasid, kus oleks tema tase saanud parimal moel realiseeruda. Kui Petseri I Keskkool oli suures moodsas valgust

tellisest majas – sellise projektiga oli keskkooles ka Eestis – siis meie kool oli ikkagi väikses majas. Eesti koolil polnud ka spordisaali ja sügisel-talvel kasutasime spordikooli väikest saali. Meie kool oli väga sportlik, sest vahetundide ajal mängisime lauatennist ja kui sai väljas end liigutada, siis igal vabal hetkel mängisime korvpalli ja võrkpalli. Viktor Lebedev pani suurt rõhku korvpallile – öeldes meile ajaloolised sõnad – eesti kooli poisid peavad oskama korvpalli mängida. Vene kooli poiste esimene pallimäng oli muidugi jalgpall. Meil polnud eeskujusid vaja kaugelt otsida, sest mäletasime meie võrkpallimeeskonna edu NSVL meistriks tulekuga ja mina ei jätnud ühtegi Tartu Kalevi korvpallimeeskonna mängu ülekannet kuulamata. Õpetaja Viktor Lebedev puudutas tugevalt meie hingekeeli ja nii me tahtsime olla oma eesti kooli eest ikka väljas, kui oli võimalus kuskil võistlustel teistega mõõtu võtta. Vahel olime Petseri rajoonis ka parimad, edestades isegi suurimat kooli. Väikse kooli probleemiks oli see, et kui olid spordipoiss-tüdruk, siis oli vaja käia võistlemas kõikidel aladel, milles Petseri rajoonis koolidele võistlusi korraldati. Oma panuse andis siin spordikallaku tugevusse meie õppealajuhataja Eduard Ojaperv (õpetas agronoomia aluseid, agrokeemiat). Üks andekamaid õpetajaid meie koolis oli õppealajuhataja Kiira Matvejeva, kes oli keemia õpetamises väga süsteemne. Õpilasena ma

ei osanud päris objektiivselt hinnata, kui palju aega võttis näiteks Kiira Matvejeval töö õppealajuhatajana, aga tean, et temast ei saanud kunagi vaid kooli juhtkonna liiget - tema jäi ikka õpetajaks. See oli meie õnn. Olin isegi unustanud, et minu õpingute ajal Petseri koolis juhtisid kooli lausa kolm direktorit: Georgi Petšnikov (aastast 1956-1973), Mildred Pild (1973-1976) ja Liia Talalajeva. Petseris eesti kooli pidamine polnud sel ajal Pihkva oblastis kindlasti mitte lihtne. Meile õpilastena räägiti sageli, et meie kool oli sel ajal kogu Vene Föderatsioonis ainuke eesti keskkool. Seetõttu mitte ainult direktorid vaid ka õppealajuhatajad mängisid kindlasti olulist rolli, teine asi oli selles, kas üks õpilane oskas seda tööd näha. Pean tunnistama, et minul oli kooli direktorite- ja õppealajuhatajate tööst üpris ähmane arusaamine. Olles hiljem ise kõrgkoolide juht, oskan nüüd seda koolijuhi töö tähtsust palju paremini hinnata. Rääkides meie õpetajatest, tahaks üles tõsta rahvusliku meelsuse teema. Kui kunagi Hugo Treffner olevat öelnud, et Tartus ta läheb saksa seltskonda vene keeles eesti asja ajama, siis saab ju küsida, kuidas aitas meie kool meil olla eestlased või setod. Kuidas käisid asjad Petseris, kus sageli tuli eesti asja ajada väljapool kooli ka vene keeles. Kui praegu püüan silme ette manada oma õpetajaid, siis väga eestiaegne mees oli meie joonistusõpetaja R. Saarva. Juba tema vanaaegne kikilips oli selles ajas

omamoodi vastuhakk süsteemile. Paraku pole mul praegu enam meeles tema joonistustunnid, kuigi Võrus oli see üks minu kõige lemmikumaid tunde. Võrus oli kunstiõpe kindlasti paremal tasemel kui Petseris. Õpetaja R. Saarva oli juba oma sünniaasta järgi eestlaegne mees, siis selle aja õpetajatest oli minu arust kõige suurem rahvuslane ja isegi omas ajas mõõdukas dissident õpetaja Viktor Lebedev (oli mitte vene vaid seto verd mees). Setosid lugesid Petseri venelased väga kavalateks ja seda nad olid ja on. Minu tihedam koostöö õpetaja Viktor Lebedeviga algas ajal, kui ma õppisin põhikooli vanemas osas. Õpetaja Viktor Lebedev kaasas mind huvitavasse projekti, mis mitmeks aastaks sidus mind laevamudelite ehitamisega Petseri pioneeride majas laevaringis. Ma ei tea, kuidas olid omavahel seotud meie kooli õpetaja ja laevaringi juhendaja, kellega saime vennaga hiljem headeks sõpradeks ja kes oli oma õpilaste jaoks väga tore ning soe inimene. Temagi isa pidi olema kas eestlane või seto, sest kui ma tema ees- ja perenime olen tänaseks unustanud, siis mäletan hästi tema isanime, sest omavahelises suhtluses kutsusime teda alati Oskarovitsiks (Oskari poeg). Kuid oma ajas tõeliselt dissidentlik tegu oli see, et õpetaja Viktor Lebedev aitas mul ehitada uhke allveelaeva mudeli, mis tänu õpetaja abile oli nii ilus, et ma sain võimaluse osaleda Pihkva oblasti laevamudelite ehitajate võistlustel Pihkvas.

Laevamudelid võistlesid kahes voorus – esimene oli mudeli autentsuse ja ehituse kvaliteedi hindamine ning seejärel võisteldi juba mudelite ujutamises. Sel ajal ei saanud ma selle võistluse tasemest aru, aga nende võistluste võitjad said võimaluse osaleda juba Vene föderatsiooni meistrivõistlustel. Kui ma ise veidi häbenesin, et mind oli õpetaja nii palju abistanud, siis hiljem nägin, kui professionaalne oli sel ajal juba see mudelite ehitamine mõnes Pihkva oblasti keskuses. Mudeleid lausa osteti kogenud professionaalsetelt modeliehitajatelt (mitmeid aastaid oli võistlustel liidriks laevamudel, mis oli ostetud NSV Liidu meistrivõistluste võitja käest). Meile tundus ebasportlik olevat, et Pihkva oblasti võistlustel ujetasid seda uhket mudelit hoopis noored, kes ise polnud selle laevamudeli ehitamise juures üldse olnud. Kuid tahaks lõpuks avada õpetaja Viktor Lebedevi idee. Minu allveelaevamudel, mis leidis žürii poolt vaid kiidusõnu – oli ametlikult „nõukogude allveelaeva mudel“ – kuid tegelikult oli tegemist Eesti Vabariigi allveelaeva „Lembitu“ mudeliga. Kui sõsarlaev hukkus 1941 (tänapäevani merepõhjast leidmata), siis Eesti allveelaev "Lembit" elas maailmasõja üle ja toodi 1980 Venemaalt Tallinna tagasi. Nüüd seisab allveelaev "Lembit" meie Meremuuseumis lennusadamas ja maailmast tullakse seda imetlema. Selle peale tahaks küsida, kas minu kooliaeg Petseri eesti koolis, oli

ikkagi nii punane aeg kui noorem põlvkond ehk raamatuid lugedes võiks arvata?

Minu kaasteelised

Minu õpingute aega Petseri koolis saab jagada kahte ossa, õpingud alates viienda klassi kevadest kuni kaheksanda klassi lõpetamiseni. Kuid kuna mina ise teadsin kohe, et tahan läbida maksimaalselt pika koolitee, siis pean tunnistama, et mul on veidi keeruline meenutada kõiki oma kaasõpilasi sellest perioodist. Eredamatest kujudest säilisid teatud pildid, aga paljude kaasõpilaste nimed on ununenud. Kuni kaheksanda klassi lõpetamiseni oli meil klassis üle kahekümne viie õpilase ehk siis enam-vähem sama suur klass nagu Võru koolis. Pean tunnistama, et ma ise teinud midagi kaheksanda klassis, et seda sündmust kuidagi tähistada, siis jäin kõrvale põhikooli lõpu üritustest. Selleks ajaks olin hakanud tõsiselt spordiga tegelema, Petseri spordikoolis. Peale kaheksandat klassi jäi meid keskkooli viis poissi ja kümme tüdrukut. Neid kaaslasti mäletan ma paremini ja nendega sai läbitud see vanus, kus me hakkame täiskasvanuks saama. See oli põnev aeg meile kõigile. Meie väikses koolis suhtlesime omavahel palju, aga sõprade ring polnud mitte eriti suur. Mina suhtlesin palju ka endast vanemate klasside poistega. Spordikoolis oli mulle eeskujuks meie kooli poiss Heino Lindmäe, kes oli mingil hetkel Petseri tugevaim suusamees, kelles nähti potentsiaali ka NSV

Liidu tasemel. Huvitaval kombel mul polnud erilisi suhteid meist aasta vanema klassiga, küll olid head suhted veel üks klass vanematega, kes olid kõvad spordimehed ja üldse veidi sarnasema eluhoiakuga. Tänaseni suhtlen rakendusmatemaatiku ja arvutispetsialisti Karl Ottasega, kellega sidus meid palju tugevamalt Tartu ülikoolis õppimise aeg ja meie ühised talvised sportlikud suusamatkad Põhja-Uraalis ja Sajaanides. Meie klass keskkoolis oli sõbralik, kuigi olime päris erinevad. Poisid hoidsid omavahel kokku. Ma isegi ei tea, aga sel ajal istusin ma esimest korda minu kooliajal esimeses pingis. Minu pinginaaber oli Tõnu Hallapuu, kes oli maapoiss – aga tubli õppija – ja osa õpetajaid teda hoidsid. Kui mina läksin peale keskkooli lõppu Tartu ülikooli juristiks õppima, siis ka Tõnust sai lühemaks ajaks Tallinna Polütehnilise Instituudi üliõpilane. Minu seljataga istus Viktor Pekkanen – keda meie pere luges peaaegu pereliikmeks. Meie vennaga ja Viktor olid lausa lahutamatud. Kuna elasime sel ajal Petseri linnast kolme kilomeetri kaugusel asuvas Maiski tellisetehase asumis. Keskkoolis õppimise ajal algas meie päev ühise hommikujooksu ja võimlemisega, mille järel läksime koos kolm kilomeetrit kooli. Peale tunde oli ühine kodutee jällegi kolm kilomeetrit läbi Patškovka jõe oru, läbi metsa. Viktor Pekkanenil oli koolis ka vanem vend, kes aga ei ühinenud meie pundiga. Viktor Pekkanen on eriline inimene – ta on

inimene, kes piiritult truu nii oma sõpradele kui oma seisukohtadele. Viktor on soomlane ja mina ei unusta kunagi tema vanaema ja isa-ema, kes olid minu jaoks esimesed soomlased üldse, keda elus seni tundnud. Viktor Pekkaneni hinded koolis pidevalt paranesid ja keskkooli lõpus oli ta tasemel, et ta oleks saanud ilmselt ka kõrgkooli. Ta õppis aga TEMTIS (täna rakenduskõrgkool) ja ta sidus oma saatuse sõjaväes käimise järel sisejulgeoleku valdkonnaga. Saatuse tahtis nii, et ta töötas miilitsas koos meestega, kellest said hiljem ministrid, tuntud poliitikud ja linnajuhid Tallinnas. Eesti Vabariigi taastamise järel sai Viktorist Tallinna linnaametnik, aastatega kogunes nii palju kogemust, et targad juhid said aru, et temasugust meest on ikka hädasti vaja.

Uksepoolse rea viimases pingis istusid kaks lahutamatu sõpra – Aleksander (Sass) Lillipuu ja Anatoli Piirisild. Sass ja Anatoli ei leidnud tollasest koolisüsteemist küllaldast adrenaliini ja neil tuli oma elu pidevalt huvitavamaks teha. Küll hakkasid nad tegelema muusikaga (harjutasid kitarrimängu) ja esinesid isegi koolipeol. Meist veidi varem tekkis neil suurem huvi õrnema poole vastu ja selleks oli vaja hakata moodsaid laiu pükse ise õmblema. Need püksid mida Anatoli ja Sass õmblesid – need olid ikka maksimaalsed küll ja ega emad poleks selliseid pükse julgenud õmmelda. Eks selliste laiade pükste- ja pikkade juustega poisid lootsid, et see peaks ikkagi

tüdrukute tähelepanu võitma. Täna pika staažiga õppejõuna oskaks leida Anatoli ja Sassi jaoks võtit, kuidas neis pulbitsenud tohutu energia kuidagi paremini kanaliseerida. Aga nõukogude kool oli enam ideaalne tüdrukutele, aga mitte puberteeti jõudnud rüblükute jaoks. Siin pidi tekkima konflikt rüblükute ja õpetajate vahel. Anatoli Piirisild oskas paremini peale kooli oma eluteed juhtida, Sass Lillipuu jäi mingil hetkel oma eluteel raskustesse ja tema elu katkes häbematult vara. Meie klassi tüdrukud valisid kõik enda jaoks praktilise rakenduse ja osa neist said ka kõrgema hariduse. Kuid kõige olulisem tundub mulle, et neist said kõigist naised, kes said eluraskustega hakkama. Üks meie klassikaaslane – Olga Todorova – valis oma tee elus – saatus viis ta kokku ühe Bulgaaria mehega ja sedasi viis elu teda Bulgaariasse. Ta on saanud Bulgaarias hästi hakkama ja kuulub nii eesti kui bulgaaria ühiskonda ning kultuuri.

Sport koolis ja spordikoolis

Kui Petseri koolil polnud oma spordisaali, siis oli kooli ümbruses tore mets ja liivakivist jõeorg. Ei oska öelda, kui paljudest Petseri eesti kooli õpilastest oleks saanud head sportlased, kuid maal elavatel lastel polnud võimalik kooli kõrvalt spordikoolis ega huvikoolis käia. Seega oli see enamasti Petseri linnalaste privileeg. Minu jaoks oli Petseris spordikooli minek loomulikuks jätkuks minu senises

spordiharrastuses. Olime vennaga Võrus juba kõvad spordipoisid. See aastakäik, kuhu ma Võrus kuulusin, oli spordipoiste põlvkond. Ma olin viienda klassi kevadeks koos oma klassikaaslastega jõudnud järeldusele, et me pidime uuest sügisest koos minema perekond Lukinite juurde suusatrenni. See oli sel ajal parim koht, sest Lukinite parim õpilane oli tulevane suurmeister Arne Sirel, kes tõusis päris maailmaklassi suusatajaks. Naiste seas oli Eestis parim Külli Mäesoo, kes oli hea suusataja ja ilus naine. Sirelitel oli suur pere ja kõigist neist said kõvad suusatajad. Minu eakaaslasteks oli Tõnu Sirel. Minu Võru klassikaaslased Andrus Tuul, Sulev Muru, Andrus Saks läksidki sügisel kui mina juba Petseris olin, Lukinite juurde trenni ja neist said meistersportlased. Minu saatust tahtis aga nii, et juba minu Petseri kooli esimesel kevadel tuli meie kooli kevadkrossi võistlust vaatama spordikooli suusatreener Georgi Skaborg. Mina olin sel ajal pikka kasvu kõhn poiss ning jooksmine mulle meeldis ja sobis. Kevadkrossi distantis võis olla kas 500m või 1000 m ja ma olin sel võistlusel oma koolis eakaaslastest kiireim. Kindlasti ei saanud ma vastu Heino Lindmäele, sest tema tase oli teises maailmas, sest tema oli vist just Arne Sireli eakaaslane. Minu möldimine spordikooli käis kiirelt ja juba samal päeval olime me vennaga juba trennis. Võrus oli väga hea suusakool, millel oli tänu just proua Lukinile kindel süsteem (spordiklass Võru I

keskkoolis, Haanjas koolis treeningute majad, saunad jm. Ja muidugi imelised Haanja-Kubija suusarajad. Kuid Patškovka taga olid meil Petseris samuti ülihead suusarajad ja mul õnnestus Petseris näha NSV Liidu Dünamo koondise tippsuusatajad. Otepääl treenis suvel NSV Liidu suusakoondis. Pean tunnistama, et see oli suur õnn, et minu treeneriks sai just Georgi Vladimirovitš Skaborg, kes elas kohe meie kooli kõrval majas. Ta oli väga andekas, inimlik ja haridust hindav treener. Tore oli see, et ka tema vend Gennadi oli sel ajal suusatreener. Georgi Skaborg nõudis mitte ainult tulemusi spordis, vaid ka koolis pidi õppimine korras olema. Tulemus oli hiljem selge, enamik Georgi Skaborgi õpilasi said hiljem kõrgema hariduse, kui teiste treenerite õpilased jäid sageli lühikese kooliteega. Minu esimene treener mõjutas mind inimesena oluliselt ja kui ta lahkus Petserist Pihkvasse, kus temast sai oblasti spordiühingu Dinamo esimees ja kuigi minul oli Petseris veel kaks treenerit, kelle juures ma treenisin, oli esimesel treeneril minu arengule kõige olulisem roll. Me treenisime kuus päeva nädalas ja pühapäev oli vaba päev. Kogunesime hommikupoole meie metsa spordiplatsile, kus mängisime jalgpalli. Kuid pühapäev oli meil päev, kus erinevad vanuserühmad mängisid jalgpalli koos ning ka suheldi enam. Spordil on noorele inimesele väga oluline tähtsus – tekitab pingutamisharjumuse, õpetab kaotama ning võidu

nimel tegema enesepiiranguid. Spordiga kasvuaas tegelemine hoiab ära halvale teele minemise. Kui minu klassikaaslased proovisid suitsetada ja tutvusid alkoholiga, siis minul lükkus see kõik spordi tõttu edasi ja nii ma pole elus kunagi suitsetanud. Kuid kõige olulisem oli see, et spordikoolis sain tuttavaks Petseri linna oma eakaaslaste paremikuga. Ma tundsin ja olin sõber vene koolide parimate spordipoistega, mõnedki olid multitalendid. Sportlased on head suhtlejad ja nii õppisin oma sõpradelt vene keelt, sest näiteks ma teadsin paljutki ajaloost ja kirjandusest, kuid ma pidin ära õppima näiteks ajalooliste isikute nimed erinevates keeltes. Minu kui spordimehe tee Petseris langes aega, kui suusatamises toimus tõeline revolutsioon. Kui ma Võrus imetlesin Arne Sireli Järvinen puitsuuski (hiljem juba plastiksuusad, mis maksid 400-500 rubla), siis Petseri spordikool aitas esimesed Järvinen-suusad osta just Heino Lindmäele. Meie sõitsime Estonia suusatehase suuskadel ja minul oli üks väga hea paar puusuuski, mis andis samuti võimaluse eriti varakevadel päris kiirelt lumel liikuda. Olin üheteistkümnendas klassis Pihkva oblasti juunioride meistrivõistlustel neljas, mis muutis minu huvitavaks kõigi Pihkva oblasti kõrgkoolide spordiklubide jaoks, sain kohe kutse minna õppima Pihkvasse ja Velikije Lukisse, kus oli treenerite kõrgkool. Me võistlesime aga nii talvises

mitmevõistluses, suvises mitmevõistluses kui sõjalis-sportlikus suvises laskesuusatamises, kus mul õnnestus olla esimese kolme seas. Võitis noor sõjaväelane, kellel oli juba spetsiaalne relv jms. Kevad ja suvi oli aeg, kui sai võisteldud kergejõustikus (100 meetrit, 400 meetrit, 800 meetrit, 1500 meetrit ning krossijooksus distantsidel 500 kuni 5000 meetrit). Pole veel oma koolipõlve diplomeid uuesti korrastanud, kuid kunagi imestasin isegi, et olin vist omaealiste seas Petseri rajooni meister ka laskmises ning kaasa sai löödud lauatenнисeski. Keskkooli viimases klassis proovisin jõudu Eesti meistrivõistlustel suusatamises, mis toimusid Haanjas. Sügisel olin ma Võrumaa krossijooksul Tõnu Sireli järel teine ning treener Laur Lukin oli huvitatud minu proovimisest Eesti spordiühingu Jõud juunioride koondise teatemeeskonnas. Kuid mitmetel põhjustel ma ebaõnnestusin sel talvel.

Võru poisid olid suusahooajal koolist vabad, neil oli tänu treeneritele eriprogramm, aga mina käisin ka talvel iga päev koolis ja suusatrenniks jäid seetõttu vaid mõned tunnid valget aega pärastlõunal peale kooli. Spordikoolis sain võimaluse käia võistlustel nii Pihkva oblastis, Eestis ja Lätis. Oma esimese lennukisõidu tegin samuti tänu spordile, lendasime Pihkvast lennukiga võistlustele Velikije-Lukisse.

Kohtumine Anne Veskiga Petseris

NSV Liidus oli meie ajal päris palju võimalusi suhtlemiseks riigi sees, kui seda oli võimalik viia rahvaste vahelise sõpruse alla. Spordipoisina saime ühel keskkooliaja kevadel kutse osaleda Petseri staadionil toimuval kergejõustikuvõistlusel. Ma polnud varem kuulnudki, et Petseri I keskkool (vene kool) oli sõlminud sõprussuhted mitmete koolidega ja nad korraldasid ringi liikuvat festivali, mille üks osa oli mõõduvõtt kergejõustikus. Nii sattusingi ma Petseri võistkonda (jooksin 100m, hüppasin kaugust, tõukasin kuuli ja jooksin 1500 meetrit) ja peale võistlust saime kutse tulla õhtul esimese keskkooli spordisaali, mis oli kooli viimasel korrusel, kus pidi olema festivali osavõtjate lõpupidu. Olime õhtul vend Valteri ning Viktor Pekkaneniga kohal. Ega me veel suured pidupoisid sel ajal polnud, enamuses ikka oma kooli peod. Vene koolis olime mänginud vene poistega korvpalli, aga nende pidudel polnud me siis veel mitte kunagi käinud. Suur oli meie rõõm ja üllatus, kui lavale tuli Eestist festivalile kutsutud Rapla keskkooli ansambel, kelle solistiksi oli Anne Veski (sel ajal oli ta perenimi Vaarmann). See oli Petseri noorte jaoks täielik lääne ansambel. Kuigi kohalikud venelased eesti keelt ju ei osanud ja laulu sõnadest aru ei saanud, oli Anne Veski esinemine ikkagi väga võimas ja eriline. Meiegi tundsime end sel peol kangelastena, sest olime uhked, et oleme

eestlased. Midagi pole teha, see tore mälestus on üks tore valguslaik, mis ikka vahel meelde tuleb, kui kuuled Anne Veskit laulmas.

Põllumajandusõpe ja kolhoosis

Petseri eesti kool oli mingil ajal olnud teatud mõttes põllumajanduskallakuga. Aga nagu ikka, „paremad ajad olid minu ajaks juba möödas.“ Õpetajad rääkisid, et kunagi said soovijad koolist nii juhiloa autole kui traktorile. Meie ajal olid veel mõned koolile kuulunud traktori jupid kooli kuuri taga vedelemas. Selle traditsiooni väsimatuks kandjaks koolis oli meie õppealajuhataja Eduard Ojaperv (tema hüüdnimi oli Rebane). Meil oli kooli juures kooliaed, kus õppisime vähemalt nooremas astmes veidi aiapidamist. Kuid üle kogu suure impeeriumi hoiti kolhoose-sovhoose üleval linnainimeste tööga saagi koristamisel. Juba Võru koolis viidi meid kolhoosi kartuleid korjama ja nii jätkus igal sügisel Petseris. Kuid põllumajanduse tasemelt oli Võrumaa kui teine maailm. Petseri piirkonnas oli samuti olemas normaalseid kolhoose, eriti setode aladel. Petseris nägin ma kolhoose, mis olid nii halvasti majandatud, et raske oli vaadata. Mäletan, et noore õppejõuna käisin ühe Saksa professoriga Petserimaal ja kui Võrumaal oli juba heinategu ja põllud haritud, siis mõnikümmend kilomeetrit eemal Vene Föderatsiooni alal kolhoosis püüdis mingi traktorist veel põldu künda (juunis?!). Selle elu kohta oli sobiv anekdoot, et Petserimaale

saadeti komisjon uurima, miks ikaldub aastaid seal viljasaak? Lõpuks komisjon avastas, et saagi puudumine on seotud vale agrotehnikaga (kõike tehakse liialt hilja) ning see, et „maa küll künti üles, aga unustati seeme mulda visata." Sellest ajast peale, kui hakkasin tõsisemalt spordiga tegelema, oli minu jaoks sügisesed kohustuslikud kolhoosipäevad väga rasked. Selles mõttes oli Petseri kool mitte eriti isikut ja tema vajadusi arvestav. Kõik koolilapsed pidid kolhoosi minema ja erandeid ei tehtud. Mina treenisin ka suvel ja olin sügisel alati päris heas jooksvormis. Täpselt sel ajal algas ka sügiskrosside aeg, kui oleks olnud võimalus käia võistlemas erinevatel võistlustel. Kui sa teed sporti ja oled heas kehalises vormis, siis sinu keha on väga vastuvõtlik külmetusele ja nakkushaigustele.

Minu jaoks oli see laastav, sest mitmel aastal jäin kolhoosis haigeks ja see rikkus nii minu hooaja kui ka minu tervist üldiselt. Mulle polnud loodus andnud väga tugevat tervist kaasa ja seetõttu olin tundlik. Meie põllumajanduslik kooliprogramm oligi jäänud Eduard Ojaperve kanda. Meie kool oli põllumajanduskoolide nimekirjas ja nii oli õpetaja Eduard Ojaperv saanud kooliaias proovimiseks seemneid, mida ta siis suure innuga meile tutvustas. Sel ajal usuti NSV Liidus, et mahajäänud põllumajanduse võiks päästa mingite uute taimede kasvatamine. Mina olin kunagi üleliidulises

pioneerilaagris Orljonok (Kotkapoeg) Musta mere ääres ja seal oli mul mägedes matkal olles võimalik näha Sosnovski karuputke. Õigemini meie kaaslased olid ettevaatamatult saanud putkelt kõrvetada ja meile selgitati, kui ohtlik taim see putk on. Nüüd järsku Petseri koolis tutvustas õpetaja Ojaperv seda taime kui tulevase põllumajanduse imetaime! Asja tegi eriti naljakaks see, et Eduard Ojaperv oli ise väga pabinas, et mõni rüblük võib mõne seemne suhu pista. Täna me muidugi teame, millise looduse tasakaalust väljaviimise see putk meilgi kaasa tõi. Ma ei räägi tänasest Pihkva ja Leningradi oblastist, kus putk on päris nuhtluseks, millele ei osata või tahetagi piiri panna. Kui ma suvel kuskil seda putke maanteeääres näen, siis meenub alati Petseri kool.

Petseri klooster, muuseum ja arheoloogilised väljakaevamised Irboskas

Petseris elamise ajal sai tunda kuidas vana eesti aeg oli selles linnas veel elus. Üks väga ere mälestus on ühest konfliktist, mis tekkis lihapoe järjekorras. Ajaloo jaoks tuleb rõhutada, et selles linnas polnud rahvuslikku konflikti, kuid olid pinged nende venelaste vahel, kes olid elanud linnas juba enne teist maailmasõda ja nende venelaste (venekeelsete) vahel, kes olid siia linna tulnud peale teist maailmasõda. Viimastel polnud Eesti Vabariigis (vabas riigis) elamise kogemust ja nad tikkusid asjade üle otsustama tollase propaganda järgi. See ajas aga

vanema seltskonna närvi ja kui keegi uutest hakkas lihajärjekorras vahele trügima, siis ei pidanud ühe vana petserlase närvid vast ja ta võttis olukorra kokku – ta heitis ette vaheletrügijatele, et neil pole kombeid ja et nad ehtsad sovetskid, kes vana mehe arvates süüdi olukorras, milles me sel ajal Petseris olime, kus polnud küll toidust puudust, aga näiteks liha ja vorsti polnud just alati saada. Vana mees püüdis uusasukaid valgustada – öeldes, et enne 1940 Eesti Vabariigi linnas oli lihapoes mitukümmend vorstisorti pidevalt lihakarnis saada ja liha samuti, aga siis lisas vana mees: „kui teie, sovetskid, siia linna tulite, siis kadus vorst ja liha ära.....“ Tahan kohe öelda, et sellised vihapursked polnud Petseris siiski igapäevased, üldiselt elati sõbralikult ja käituti süsteemi jaoks poliitkorrektelt. Omamoodi nähtus, mis tegelikult kogu linna elu mõjutas, oli Petseri klooster. Nüüd on kloostri roll Petseri linnas veel palju suurem, sest pole enam ateismi valitsemise aeg. Meie olime erilises seisus, sest isal olid head suhted Petseri kloostri ülemaga, kellega nad paljusid maailma asju sarnaselt nägid. Kloostri ülem oli elanud pika aja ilmalikuna, olnud sõjas ja õppinud kunsti, enne kui ta end usuelule pühendas. Isa viis kogu pere sageli kloostrisse ja meile näidati ka kloostri koobastikku. See oli see aeg, kui õigeusu kirikus tegi oma fantastilist karjääri Eestis sündinud Aleksius, kellest sai õigeusu kiriku pea Moskvas. Meie ema töötas

Petseri koduloo-muuseumis, mis oli esialgu imeväikses majas bussijaama lähedal ja sai siis maja kloostri lähedale. Petseri koduloomuuseum oli üks huvitav oas, kus sain uusi teadmisi nii Petseri ajaloo kui üldse ajaloo kohta. Siin sain teadmisi kuulsa kunstniku Nikolai Roerichi kohta, kes käis omal ajal Petseris kloostrit maalimas. Siin kuulsin muuseumitöötajalt, kuidas nägi välja Soome Talvesõda ühe Ukraina noore mehe silmade kaudu, keda Stalini režiim paiskas ilma väljaõppeta võõrale maale sõdima. Muuseumi kaudu saime vennaga kahel suvel tööle Vana-Irboskasse arheoloogilistele väljakaevamistele, mida juhatas tulevane akadeemik. Olgu siin öeldud, et kui ma ülikoolis esimesel kursusel dotsent Jüri Jegorovi juures oma esimese teadustöö kirjutasin, siis oli see pühendatud just Petseri kloostri ja Petseri linna ajaloole.

Filmimees Andrei Tarkovski Petseris ja Irboskas
filmimas „Andrei Rubljovi“

Andrei Tarkovski oli oma ajast ees olev loovisik, kes kõnetas mitte ainult seda suurt impeerumi, vaid ikkagi maailma filmikunsti. Mind on inimesena väga tugevalt mõjutanud tema looming ja üks minu lemmikfilme on olnud Andrei Tarkovski film ühest suuremast ikoonimaalijast Andrei Rubljovist. Petseri oli üks väike linn maailma äärel, kuid vahel juhtus siingi imesid, kui siia põikasid sisse suured loovisikud. Tarkovski oli heades suhetes Moskvas

õppinud eesti filmimeestega ja filmis hea meelega oma filme Tallinnas. Kuid filmi "Andrei Rubljov" jaoks vajab ta kaadreid, mida ta sai filmida Irboskas ja Petseri kloostris juures. Ma ei tea, kuidas see sõnum linnas liikus, aga ühel päeval jõudis minuni uudis, et üks Moskva režissöör teeb kloostris juures filmi ja vajab massistseenidesse Petseri elanikke. Mina läksin küll vaatama, aga end filmi pakkuma ei riskeerinud. Mul oli tunne, et mina pole näitlejaks just kõige sobivam ja eks ma polnud oma tüübilt vene talupoja sarnane. Kuid Andrei Tarkovski ja tema poolt filmis elusaks maalitud suur ikoonimaalija Andrei Rubljov ei jätnud mind minu mõtetes enam kunagi maha. Tartu ülikoolis sain ma õppida prof. Juri Lotmani juures, kelle jaoks olid need mõlemad mehed samuti väga olulised. Ka minu kreedoks teadlase ja akadeemilise maailma kodanikuna on samad juhtmõtted, mis kõlavad Andrei Rubljovi suu läbi – kohustus hoolitseda oma ande eest ja kohustus oma risti kanda.

Petseri II Keskkool ja Tartu Ülikool

Petseri eesti kooli uurijad võiks kord võtta teemaks ühe kooli ja alma materi sidemed. Minu side Petserist Tartuga tihenes siis, kui ma tahtsin väga tutvuda ülikooliga lähemalt. Minu hea kolleeg prof. Robert Alexy on öelnud, et hea professor on see, kes oskab oma õpilastele anda oma eriala kümme maailma parimat raamatut ja suudab keerulisi tekste avada nii,

et noored inimesed suudaks selle omandada. Petseri koolis oli õpetajaid, kes ise kindlasti suhtlesid ka ülikooli inimestega. Kuid asi selles, et ega iga inimene ei tule õpilastele oma sõpru pakkuma. Minul oli õnne, et õpetaja Helene Ugur viis mind Tartusse kõrvaarsti juurde, kui ma olin ujudes saanud mingi vastiku kõrvapõletiku, mis ähvardas minult kuulmise võtta. Sõites kõrva ravima Tartusse, sai räägitud õpetajale oma unistusest õppida ülikoolis. Siis viidi mind ühe kirjandusõpetaja juurde Tartus, kelle nimi oli minule sel ajal tundmatu. Kuid nüüd ma tean, et õpetaja Vello Saage oli geniaalne koolimees, kelle õpilaste seas nii Mati Unt kui paljud teised meie humanitaarhiiglased. Ma ei tea, mida mõtles Helene Ugur, aga minule oli kohtumine Vello Saagega nii inspireeriv, et see kindlasti liigutas minu arengus mind suure tüki edasi. Kokkupuude suure isiksuse ja suure õpetajaga ei jäta kunagi kedagi mõjuta. Ülikoolis õppides vaatasin ma kõrvalt valge kadedusega neid kaasüliõpilasi, kes olid saanud aastaid õppida Vello Saage juures. Kuid aasta enne keskkooli lõpetamist sain ma kokkuleppele koolivennaga Karl Ottasega, kes siis mulle tegi 1975. aastal esimese suurema ülikooli siseelu tutvustuse. Mina ei teadnud, et juba aasta pärast saan minagi elada Tartus Tiigi tänava ühiselamus, kus elasid matemaatikud ja tulevased juristid. Olen korduvalt koolivend Karl Ottasele öelnud, kui tähtis oli mulle

ülikooliga varasem tutvumine. Sportlasena oli mul kombeks enne võistlust (krossijooksus või suusaraja) tutvuda rajaga, kus mul seisis ees võistlus. Nüüd oli analoogne olukord, kui aasta hiljem sisseastumiseksamid mul hästi õnnestusid ning minust sai juuratudeng. Väike roll oli ka selles, et ma ei pidanud ülikoolis ekslema ja ma tundsin end vabamalt. Tänu Karl Ottasele sain ma tuttavaks huvitavate matemaatikutega, kellega suhtlemine avardas minu maailma ning kelle matkarühma saamine avardas minu maailmanägemist geograafiliselt. Olin enda üle uhke, kui sain alma materi tudengiks ja ülikooli lõpetamisel juurateaduskonnas õppejõuks. Eriline hetk oli 27. juunil 1992, kui Tartu Ülikooli nõukogu valis mind kolmekümne nelja aastaselt Eesti õiguse ajaloo korraliseks professoriks. See oli hetk, kui ma unistasin ja mõtlesin, et oma esimesele loengule professorina oleks ma tahtnud kutsuda oma Petserimaa vanaema (Mammat) Vasilde Annat, oma esimest õpetajat Võrus Silvia Vainolat ja kindlasti oleksin kutsunud kedagi ka oma Petseri eesti koolist. Kuigi seda unistust polnud võimalik täita täielikult, sest minu vanaema oli juba ammu astunud üle igaviku jõe, kuid ma siiski uskusin, et tema kindlasti piilub oma tütrepoja tegemiste üle ja tegelikult on minu lähedal sel olulisel päeval minu elus. Nagu öeldakse, maailm on vahel väga väike.

Minu õpetajate (Lembit Pild ja Mildred Pild, sündinud Trahv) tütar Lea Pild ei jäänud kaheksanda klassi lõpetamisel Petseri kooli ja asus Pihkvas õppima muusikat. Hiljem kuulsin, et Lea tee muusikuna mingil hetkel katkes, sest käed ei pidanud vastu. Kuid siis märkasid teda Tartu ülikoolis, kui ta tuli õppima vene keelt ja kirjandust. Mina olin selleks ajaks enda jaoks juba Juri Lotmani koolkonna avastanud ja nüüd tuli Petserist koolikaaslane, kes süvenes selles kuulsas kateedris, kus mõned olid õppinud töötanud ka Pihkva Pedagoogilises instituudis vene kirjandust, vene kirjanduse ajaloo uurimisele. Lea Pild on olnud visa ja töökas ning jõudnud doktoritöö kaitsmiseni ning jäänud õpetama Tartu ülikooli tulevastele slavistidele vene kirjanduslugu.

Ellen Treier (Viitkar)

Koolitembud ja noorusvembud

Alustasime Petseri II Keskkoolis õpinguid 1960. a. sügisel. Meie tulime Hanikasest, meil oli seal läbitud 8. klassi: Arvo Hakk, Ilme Toll, Ilme Udras, Lembit Solom, Milvi Vaaks ja mina, Ellen Viitkar.

Petseri koolis olime 7. lend 1963. aastal. Lõpetasid kõik 19 õpilast. Minu teada ei ole elavate kirjas enam Milvit, Leod ja Arvot (2021). Suhtlen telefoni teel pidevalt Ilme Tolliga. Kui juhuslikult kohtume Võrus Lembitu või Hennuga, siis nendega ka. Teistest ei tea midagi!

Meil oli tore sõbralik klass, klassijuhataja oli Helbe Toom (olgu muld talle kerge!). Väga ilusa õnnitluse leidsin 13. märtsi 2020 Võrumaa Teatajast: HELBE TOOM 85. Teenekat Petseri II Keskkooli õpetajat õnnitleb Arvi Matvei. Tuhat tänu Arvile!

Sügisel viidi meid linakitkumisele kuhugi kolhoosi. Tegime linavihke ja panime hakkidesse. Arvan, et selleks ajaks said mööda suured majandite abistamised.

Käisime koolis õhtupoolses vahetuses. Klassijuhataja andis meile vist ajalugu (ei mäleta). Saime sellise lollusega hakkama, et kustutasime klassis tuled ja ronisime pinkide alla (kuidas sai sellega toime vaene Arvo, kellel oli jalg haige, ta oli põdenud lastehalvatust). Õpetaja leidis eest pimedat ja tühja

klassi. Me vist riieldada ei saanud! Õpetaja Toom oli väga leebe ja heatahtlik, nooruke ka.

Meil tüdrukutel olid keemilised lokid. Kooli direktor oli Georgi Petšnikov. Ta lubas meid tüdrukuid KRAANA all viia. Ise muheles selle peale! Nende lakkidega oli ka rist ja vaev. Peale pesemist tuli ju rullid pähe keerata. Ei olnud oskusi ja kogemusi. Hea abistaja oli Viivi Tihhomirova, kellega elasime ühes majas. Olgu ka talle muld kerge! Juba läheb 10. aasta, kui teda meie keskel ei ole...

10. klassis saime sellise tembuga hakkama, et terve klassiga läksime kloostrisse. Mööda direktori aknast, proua vist nägi ja nii pandi asi suure kella külge. Käitumine alandati neljale.

Klassijuhataja organiseeris meile ka ekskursioone (ta oli ju noor ja hakkamist täis). Käisime Pollis, Viljandis ja Pärnus. Ühel kaunil kevadpäeval tuli meile veoauto kooli juurde ja sõidutas meid kuskile Vastseliina poole (klassijuhataja ju tundis seda kanti). Jõudsime raba või soo juurde, kus oli ka järv. Leidsime vana kuivanud paadi, kohe oli vaja sisse ronida ning järvele sõuda! Vaene õpetaja oli meie pärast väga mures. Ei mäleta, kus me ööbisime, aga järgmisel päeval tuli meile auto järele, mis tõi meid kooli juurde.

Veel on eredalt meelde jäänud ekskursioon Lätti ja Leetu. Külastasime suuri uhkeid ilusaid kirikuid. Meeles on väga suur äike ja vihm öösel. Veoauto oli

presendiga kaetud, pingid sees ja redel rippus tagumise luugi küljes (sõidu ajal oli redel kastis). Elasime sõbralikult, lõbusalt ja palju sai lauldud. Kõige suurem laulumees oli meie Hennu Frey.

Meil, maalastel tuli palju jalgsi kõndida. Bussid sõitsid harva ja vahemaad olid pikad. Laupäeviti võtsime kamba kokku ja hakkasime kodu poole astuma (toona oli ju laupäeval ka koolipäev, veel kaua ja pikki aastaid). 15-17 kilomeetrit ei olnud mingi vaev. Meie hulgas ei olnud ka ülekaalulisi nagu praegu. See on hoopis teine jutt!

Meeles on lõbus seik. Kaks tüdrukut meie klassist puudusid. Klassijuhataja läks vaatama, mis on juhtunud. Ühel tüdrukul (nimesid siin ei maini) oli sünnipäev, seda tähistati kangema kraamiga. Tüdrukud ei tundnud oma klassijuhatajat. Oleks nagu kuskil näinud, aga ei tundnud ka, kes ta on. See on hiline jutt tüdrukutelt endilt. Sai palju nalja ja naeru! Tol ajal üldiselt alkoholiprobleeme ei olnud, vähemalt meie klassis.

Kiitus ja au kõigile õpetajatele, kes meid õpetasid ja vaos hoidsid. Enamusest on saanud korralikud inimesed, paljud hästi haritud ja targad.

Meil sai sellel kevadel lõpetamisest 58 aastat. Oleme kõik vanaks saanud, hea mäletada ja meenutada oma noorusaastaid. Elu peab edasi minema, see on eluseadus. Siirad tänusõnad ka kokkutulekute

korraldajatele, seekord teeb seda meie klassi Henu Frey. Tervist, jõudu, jaksu ja ettevõtmist kõigile!

Mäessaares, 15. juulil 2021

Õie Rand (Viilo)

Nõukogude aeg tõi kaasa teised tavad

Võru hambatohter Õie Rand (sünd. Viilo) on lõpetanud Petseri II Keskkooli 1960. aastal, mil ainus kord kooli ajaloos lõpetas kaks klassikomplekti.

Tugevat kokkuhoidmist näitab see, et Petseri kooli vilistlaste kokkutulekud toimuvad tänaseni.

“Kokkutulekutel pärimelise tingimata kõigi käekäigu järele. Igaüks räägib alati ka oma abikaasast, lastest, lastelastest, “ ütleb Rand. Ta lisab, et nad huvituvad üksteisest ka tänaval kohtudes. Keerulises olukorras võib klassikaaslastelt alati abi oodata.

Kooliajast meenub talle esmalt, kuidas neile töökasvatust õpetati. “Igal suvel pidime kaks nädalat kolhoosis töötama. Töötasuks saime majandist toiduaineid.”

Õpilased tegid ise süüa. Kolhoosis tapeti lammas, liha anti õpilastele jaokaupa. Õie mäletamist mööda töötasid kolhoosides ainult eesti kooli õpilased.

Kuid ühel aastal arvas keegi, kas siis Petseri haridusosakonnast või kusagilt mujalt, et Petseri eesti kooli õpilased peavad õppimise kõrvalt ka tibusid kasvatama. Ühel päeval toodigi kooli 200 tibupoega, kelle tarvis tühjendati üks klassiruum. “Koolis hakkas levima väga ebameeldiv lõhn, sest ruum oli

koristamata. Kui pooled tibud olid surnud, viidi ka
ülejäanud koolist minema, “ meenutab Rand.

*(Võrumaa Teataja 24. jaan. 2004 veergudelt, autor
Mari- Anne Leht)*

"Juku" jutustab

Meenutused kooliajast

Olen sündinud Petserimaal. Üles kasvasin Sorokino külas. Alustasin kooliteed 1963. aastal Gabrilovo 4-klassilises algkoolis. Esimeseks õpetajaks oli Kuusemets Zoja. Koolitee pikkus oli 6 km ja seda käia oli väga huvitav. Meie olime kõige kaugemast külast, meie kandis olid veel Suurova - Krohova ja Korski külad. Kui kooliteed alustasin, oli koolis 20 õpilast, iga aastaga jäi neid vähemaks, sest paljud kolisid ära Eestisse. Meie kandist oli algul 8 õpilast. Koolis käisime suvel ja sügisel jala või rattaga, talvel suuskadel või jala. Esimesel aastal olid meie kandist Küppar Nikolai, Küppar Leeni, Kits Heino, Küppar Pavel, Küppar Nikolai, Suureorg Elmar, Kivest Vladimir ja Kübe Silvi. Esimeses klassis oli meid 4 õpilast - Küppar Pavel, Kits Heino, Akus Evi ja Piirisild Aleksandr. Järgmisel aastal läksid ära Petseri kooli Nikolai ja Leeni.

Kaugelt käimine oli huvitav, tee peal sai tehtud igasuguseid tempe. Talvel võtsime jalanõud ära ja võistlesime, kes jookseb pikema maa paljajalu. Hommikul peitsime põõsa alla mantlid ja läksime kooli, tagasi tulles olid mantlid külmunud. Ühel perel olid loomad talust kilomeetri jagu eemal. Talvel märkis peremees okstega teekoha ära, et oleks peale tuisku hea kõndida. Meie Heinoga tõstsime oksad

eemale, selle eest oli keretäis soolas. Kaebajatele mõtlesime välja igasuguseid lollusi.

Talvekuudel olid pimedad hommikud. Meie läksime enne kaebupunne metsa ja mõirgasime. Palju lõbu tegi, kui nad jooksid karjudes koju tagasi. Üks vanem naine oli laudas tööl. Kui ta meid nägi, pidi ta alati enne meid saama üle tee. Meie kutsusime teda nõiaks ja arvasime, et kui ta saab enne meid üle tee, saame meie kahtesid. Võtsime kodust kaasa tooreid kanamune ja hakkasime teda nendega loopima. Hea, et ta ei läinud koju kaebama.

Tahtsime Heinoga puu otsa maja ehitada. Rääkisime sellest minu vanemale vennale Jürile. Ta valis puu välja ja ütles, missugust materjali on vaja. Kooli me ei läinud, vedasime 1 km kauguselt materjali kohale. Jüri aitas meil maja puu otsa valmis ehitada. Klassijuhataja ütles, et me peaksime mõistuse pähe võtma ja õppima hakkama, muidu jääme istuma. Õnneks jäi klassijuhataja dekreetpuhkusele. Pool aastat enne 4. klassi lõppu tuli meile uus õpetaja – Jasnov. Tänu uuele õpetajale paranesid meil hinded ja saime edasi 5. klassi.

1967. aastal läksime Petseri II Keskkooli 5. klassi. Seal oli klassijuhatajaks Tiiu Murusalu, hilisem Haukanõmm. Linnakoolis hakati meilt kohe raha pommima. Mitmed andsid, mina mitte, läksin kaklema. Sellega oli palju pahandusi. Kaks veerandit oli käitumishinne kaks. Klassijuhataja kutsus mind

enda juurde ja ütles, et kui saad veel ühe veerandi kahe, jääd istuma. Sellega pidi arvestama. Parandasin oma käitumist ja sain järgmisesse klassi.

Kui läksime linnakooli, olid uued õpetajad ja uued reeglid. Kõige rohkem ehmatas mind saksa keele õpetaja Ugur. Juba esimese tunni ajal hakkas ta hüsteeritsema, sest keegi teda ei kuulanud. Tõime kassi klassi ja keerasime kassi käppi, kass tegi hirmsat häält. Pärast teda hakkas saksa keelt andma õpetaja Pild, kes andis ka vene keelt ning oli väga hea õpetaja. Matemaatikaõpetajaks oli Kõoleht. Tema tunniks tegime õpetaja tooli peale kriidiga risti. Kui ta istus, oli rist õige koha peal. Enne tundi tegime veel tahvli mingi ainega märjaks, et kriit ei kirjutaks. 6. klassist hakkas matemaatikat andma Lembit Pild, ta oli saksa keele õpetaja abikaasa. Ta oskas oma ainet väga hästi selgeks teha. Matemaatikahinded paranesid tunduvalt. Mind jättis ta koos plikadega pärast tunde, tüdrukud lasti enne mind koju, see oli mulle nii alandav. Õpetaja selgitas: "Nemad on lollid, aga sina oled laisk". Vastu öelda ei tohtinud, selle koha pealt oli ta karm.

Internaadis oli kasvatajaks õpetaja Tammeorg, kes andis ka laulmist. Ta sai aru, et neid, kellel lauluhäält ei ole, laulma ei tasu sundida, aga noodid pidid olema selged. Internaadis oli kõik puuküttega ja sööklas oli puuküte, vett vedasime umbes poolesaja meetri kauguselt kelguga. See oli rohkem ulakamate õpilaste

töö, kes karistuseks rakkesse pandi. Keemiat andis õpetaja Raud Kiira, väga range õpetaja, kes oskas hästi ainet seletada. Geograafiat andis koolidirektor Petšnikov, teda hüüdsime Vanaks Vuntsiks. Tundi tuli ta alati kaardikepiga. Kui keegi tundi segas, sai kaardikepiga oma palga. Ta oli geoloog, kes oli rännanud läbi terve Nõukogude Liidu. Mõni õpilastest oskas vastava küsimuse esitada ja siis hakkas ta jutustama oma seiklustest ning tund oligi lõppenud. Tal oli äge aktsent, see oli väga naljakas. Bioloogia, zooloogia ja anatoomia õpetajat ma ei mäleta. Mäletan veel õpetajaid Ojapervi – naise hüüdnimi oli "uss", meesõpetajat hüüdsime "kobe". Joonestamist andis õpetaja Saarva, räägiti, et ta pidi usse koguma ja apteeki müüma.

Kui lõpetasime 8. klassi, tegime õpilaste nimekirja, panime pudelisse ja kaevasime puu alla. Praeguseks on puud maha võetud, kas pudel on leitud või mitte - seda ma ei tea. Kooliajast on palju mälestusi, aga kõiki ei mäleta ja kõiki ei saagi kirja panna.

Viivi Juhkam (Tihhomirova)

Mõni koolimeenutus

1960- ndate alguses suleti Petseri rajoonis tegutsenud eestikeelne Alaotsa algkool. Pankjavitsa koolis õpetati vene keeles. Viivi Juhkam meenutas, et kui ta tuli Petserisse kooli, kippusid keskastme õpilased vahetundidel vene keeles rääkima. See ei meeldinud sugugi Võrumaalt pärit eesti keele õpetajale Ada Toropile (abiellumise järel Rodina), kes nõudis õpilastelt kogu aeg eesti keeles rääkimist.

Üks tähe ära vahetamisega seotud juhtum ei unune Juhkamil elu lõpuni ja kisub alati suu naerule. Sel ajal oli direktoriks Petšnikovi nimeline mees, kes rääkis eesti keelt aktsendiga ja väikese ebatäpsusega. Õpilastel oli lakkide tegemine keelatud, kuid üks tüdruk tuli õppeaasta algul kooli lokitud juustega. Direktor ütles talle:” Sina lähed kohe *kraana* alla ja teed pea korda.”

Veel meenutas aastalõpu karnevale koos tibujalgadel nõiamaja, Stenka Razini ja teiste omanäoliste kostüümidega, mille õpilased endale tegid.

(Võrumaa Teataja 24. jaan. 2004, Mari- Anne Leht)

**Viivi Juhkam on olnud Pikakannu kooli direktor. [koostaja märge].*

Ivi Tammik (Ojaste)

1958. aasta sügisest kuni 1962. aasta kevadeni
Petseri II Keskkoolis

Üritustest meenub tüdrukute ansambel. Pillimängijad olid Aleksei Kanistik, Sinaida Targa. Esinesime ka väljaspool kooli, kord saime isegi kultuurimajas esineda.

Koorilauluga saime esinema Pihkvasse. Oli pidulik rongkäik, esinesime jõe peal oleval parvel, majutus koolimajas.

Meenuvad võimlemisrühma pidustused spordisaalis. Tsiviilkaitse oli väga tasemel, sinna kuulusid relvaõpe, kooli taga orus võistlused, lipu heiskamine, rivistus, võistkonnad, haavatute abistamine, transport, autasustamine.

Kanapoegade kasvatamine koolimajas ebaõnnestus. Külma ja haigused võtsid nende elu, hiljem närvisid ka lilled, mis ehtisid klassi aknalaudu.

Tööõpetus – see oli ühe kuu ulatuses enamasti põllumajanduses. Olime Luki külas, enne sõda pidi olema seal 140 peret. Järele oli jäänud vähe elanikke. Tühjades majades me ööbisime. Süüa tegime ise, poes käidi hobusega Uue-Irboskas. Moes oli maisi külvanine ruutpesitsi. Sügisel koristasime maisi sirpidega! Sirbiga lõikusime ka soiselt alalt vihtu lammastele. Olid soojad ilmad, õitses palju

pääsusilmi, ei ole nii suuri ja palju hiljem enam näinudki.

Vaba aja veetmine käis nii, et igal õhtul tantsimine. Juhendaja oli proua Petšnikova, kes hoolitses meie eest kohusetundlikult. Mängisime võrkpalli, käisime Pihkva järves ujumas Ühes vanas mõisas tegeldi õunapuude sordiaretusega. Riik toetas Luki küla. See oli meile kõige meeldejäävam koht.

Siis olime veel Pokolodova [setu keeli Pokolduva - toim. märkus] külas – tost ajst meenub sügisene kartulivõtt, linakitkumine. Veel olime Pihkva tee ääres, ööbisime eestlaste elamises, kes olid kunagi välja rännanud, sest sealt oli suur sõda üle käinud. Õpetajaks oli kaasas veel Toom Helbe, väga ilus ja väga moekas, hea õpetaja. Klassijuhataja Ada Rodina, kes oli eestimaalt pärit. Kiira Raud, direktor Georgi Petšnikov. Õpetajaskond oli sõbralik, koolikiusamist ei täheldanud.

Ekskursioonidel nii Pärnusse, Munamäele kui mujale oli transpordiks ikka lahtine veoauto. Toimusid pidulikud maipühade paraadid, kuhu küll ei tahtnud minna, sest tegelikult tahtsime kõik koju rutata.

Koolis toimusid spordipäevad. Külastasime ka Petseri kloostrit, see koht oli ainsana väga hooldatud, kasvas-õitses palju lilli jms.

Arvan, et saime õpetuse töötegemiseks, olgu see missugune ka poleks. Kõike tuleb teha, lootmata ka tihti midagi vastu saada.

Halalahlnja järve ääres käisime kapsaid istutamas.
Sealne rahvas pidutses. Kohalikud tegelesid seal
maasikakasvatusega.

Siina Leim (Saaremets)

Meile meeldis koolis käia

Petseri II Keskkooli 19. lend alustas oma kooliteed 1964. aastal ja lõpetas 1975. Osa õpilasi alustasid kooliteed kohe Petseris, osa peale Petserimaa algkoolide. Algkoole oli tollel ajal Petserimaa külades küllaltki palju. Mõned õpilased alustasid Vohina (Vohino) algkoolis, mis asus Vana-Irboska lähedal. Õpetajateks olid seal Maie Belokurova (Variksoo) ja Vassili Belov. Enne seda oli Vohina algkool kakskeelne – õppisid ka venekeelsed lapsed, kellega oli eesti lastel hea läbisaamine.

Õpilasi tuli Petserisse 5. klassi veel ka Trõnne, Troitsa, Lõkova, Mitkovitsa, Pankjavitsa koolist. Pärast hakkas lapsi juurde tulema ka Eestimaa poole pealt.

Koolis käimist võtsime meeldiva kohustusena – meile meeldis koolis käia, õppida. Õpetajad olid meie jaoks autoriteetid. Teadsime, et neid peab kuulama ja austama. Seda nõudsid ka meie kodud – õpetajaid peab kuulama ja austama.

Koolis toimus igasuguseid üritusi: laulukoorid, esinemised kultuurimajas, isetegevusülevaatused, spordivõistlused, viktoriinid. Lisaks igasugused klassilõpuekskursioonid – Leningradi, Riiga, Mihhailovskojesse, Novgorodi. Külastasime ka lähemaid kohti. Meie klassijuhataja Laine Andrejeva

korraldas meile teatrikülastusi Tartusse, õpetas lauakombeid, viisakat käitumist. Koolis toimusid ka õhtused peod, kus õpilased said tantsida. Toimusid ka sõpruskohtumised teiste koolidega, näiteks Rapla kooliga ja Petseri I Keskkooliga.

Suviti töötasime kooliaias, kus kasvatati enamasti lilli. Kooliaed oli väga ilus ja korras. Suvel töötasime ka õpilasbrigaadis. Laagris tegime šefluskolhoosi lammastele kasevihtu, istutasime taimi, kitkusime lina, sügiseti võtsime kartuleid. Elasime telkides või kooli internaadis. Alati olid õpetajad meiega kaasas.

Maalt koolis käivad õpilased elasid ka internaadis, kus kasvatajaks oli õpetaja Stepan Tammeorg.

Meile meeldisid väga koolisöökla toidud, millega varustas meid Petseri linna söökla nr 2.

Meie klassi õpilastest ja lõpetanutest on sirgunud tublid tööinimesed, kes julgevad uhkusega öelda, et on õppinud Petseri II Keskkoolis.

Enamik meist on oma kodukohaks valinud Võrumaa. Meie seas on pedagooge, kaubandustöötajaid, raudteelasi, meedikuid, teadus- ja raamatukogutöötajaid.

Undina Matteus (Taivere)

Rohkem siiski head kui halba

See oli raskel sõja ajal, kui ema ilmale mind tõi. Sain trauma, kannatusi tunda, kuid Looja hoiab. Tänu talle! Elus kohtasin palju head ja halba.

Mu koolitee algas Petseri linnas Vaksali tänava väikeses koolis. Kuna olin sündinud linnas Tartu tänaval vanavanaisa ehitatud majas mõnisada meetrit koolist, siis oli hea käia, aga raske oli ka, sest ei osanud eesti keelt. Vanaema – venelanna – oli suur hoolitseja minu ja vendade eest. Esimesse klassi läksin 1950. aastal. Esimese klassi õpetaja Selest oli ülikannatlik minuga. Seda ma vist tajusin ja väga pingutasin hea laps olla. Püüdsin olla kannatlik, sest vanaemaga käisin kloostriis palvetamas, olin sõnakuulelik, korralik, sest olin ju Lätist tulnud aedniku tütar.

Selles algkoolis agiteeriti kõiki lapsi astuma oktoobrilapseks või pioneeriks, mind aga ei kiusatud, sest õpetaja Lavrešin, teades uskliku peret, kaitses vastava sõnaga vastavas kohas.

Algkoolis Vaksali tänaval olid eksamid. Oli väga raske õppida. Pidin tuupima päeval ja ööl. Aga head sõbrannad nagu Mare, Vilma, Helga aitasid. Majanaabriteks olid vene tüdrukud.

Meenub, et eriti raske oli kevadel ja sügisel, sest siis oli vaja aiatöödel aidata isa ning kodutöödel ema.

Olime linnainimesed, aga meil olid lehm, siga, kanad, haned, mis omajagu tööd nõudsid. Ei unusta meie hoovi 21-meetrist kaevu ja palju taimi, mida kasvatasime. Meil kasvas palju marjapõõsaid ja vaarikaid. Turul müüsimise kõike, mis kasvas – tomatid, kurgid, sibulad, kapsad, igasugu lilli, eriti gladioole, krüsanteeme ja roose ning ka väga heade sortide õunaistikuid. Toona iga hommik oli Petseris turg.

Head vanemad tahtsid kasvatada head tütar, seepärast pandi mind klaverit harjutama. Mind õpetas imeline proua Eugenie Nestra (Viitkar). Ta oli orelimängija Petseri Luteriusu kirikus ja samas ka meie ravija. Palju aastaid olin tema eraõpilane.

Mulle meeldis noodist mängimine. See aitas hiljem muusikakooli saada. Kolm aastat (1959-1961) õppisin paralleelselt kahes koolis – muusikakoolis ning põhikoolis.

Mõned meelde jäävad momendid õpetajatega. Mäletan kui saksa keele õpetaja proua Unt küsis minult sünnipäeva ja ma saksa keeles vastasin, siis ta alati lisas juurde, et ma olen õnnelik. Läbi raskuste, aga olen vist tõesti õnnelik. Mul oli hea töö, väga hea abikaasa, on kolm head last ja toredad lapselapsed. On kodu, pension ja palju tuttavaid ja sõpru seoses Petseri kooliga. Olen õnnelik, et tunnen eesti keele õpetaja Tamm Vallyt, endist füüsika õpetajat Pliiner

Nataljat ning et rohkem kui teisi õpetajaid teadsin õpetajaid Matvejeva Kiirat (Raud) ja Toom Helbet. Meenub vene keele õpetaja Jasnova. Ning, et olin venekeelsest perest, siis teadagi, sain lõputunnistusele väga hea hinde. Kord andis õpetaja suvepuhkust kirjeldada. Mulle see väga meeldis, sest just käisime emaga tasuta reisil tuttavate juures Adleri linnas Musta mere ääres. Kaks tasuta piletit anti isale, sest ta töötas raudteejaamas, aga sõita tema ei tahtnud. Harva käis Riias sugulasi külastamas. Mul oli kirjand kirjutatud. Õpetaja käskis veel klassi ees lugeda.

Meeldisid joonestamistunnid, kuigi musta tuššiga joonestada polnud nii kerge nagu nüüd pliiatsiga. Meeldis matemaatikaõpetaja oma tõsiduse-rangusega, meeldis õp. Toom Helbe oma heasüdamlikkusega, meeldis ilus võimlemisõpetaja Krasnoumova. Ta õpetas meid mitte ainult üle “kitse” hüppama aga ka tantsima. Kord läksime pinginaabriga teooriat praktiliselt proovima kultuurimajja. Aga vanapoiss õpetaja Denissov kaebas ning sattusime musta nimekirja.

Meenub üks karneval II Keskkoolis. Mind innustas riietuma mehhiklaseks õpetaja Kruusi abikaasa. Nad üürisid tuba meie majas. Proua oli moekunstnik. Saatis jooniseid Tallinna moeajakirjale “Siluett.” Peale seda muutusin julgemaks inimeseks. Kui töötasin Petseri muusikakoolis, siis ühel kultuurimaja

karnevalil olin Othello rollis ja minu Desdemonana esines kolleeg Zoja Gerassimova. Minu vanemad ei tundnud mind seal ära. Saime kiita ja premeeriti.

Kooli ajal olin kehv suusataja (kehv tervis), aga hiljem juba Võrus abikaasa ja pojaga sõitsin korralikult isegi neli Tartu maratoni, iga kord 60 km. Olin koolis kehv laulja (sõja ajal kaotasin häälepaelad), aga siiani on alles enda kirjutatud laulusõnadega kaks kladet. Pooltel lauludel viisid siiani meeles.

Raske oli tuupida füüsikat, keemiat, ajalugu jne. Kui mõlemad koolid 1961.a. lõpetasin, ei osanud arvatagi, et saan Petseri lastemuusikakooli tööle õpetajaks ja samal ajal õppima Pihkva muusikakooli, kus olid juudi rahvusest õpetajad Leningradist (nüüdne Sankt Peterburg).

Õhtuti töötasin 3 aastat veel klaverisaatjana Petseri pensionäride kooris. Sinna käis ka Mare Piho ema. Me käisime koos Tallinna laulupeol 1965. aastal.

Oli noorusaeg, oli tore, aga saatus muutus ning 1966. aasta sügisest kuni 2010. aastani olin Võru muusikakoolis klaveriõpetaja. Mul olid vene, eesti, hiina, soome, juudi rahvusest õpilased, nad olid väga head õpilased.

Olen tõesti õnnelik – nagu ütles kord mu saksa keele õpetaja. Mul olid korralikud töökad vanemad, kannatlikud toredad õpetajad, head sõbrannad ja kolleegid. Oli raske, aga tänu Loojale elan.

Veel meenutan neid, kes kooliajast hinge jäid. Kallis klassiõeke Vilma Kunnus ja koolivend Valdu Kunnus olid Petseri Vaksali tänava kooli õpilased üheksalapselisest perest. Nad elasid Petseris staadioni juures, nüüd on see arst Georgi Ulle nimeline tänav. Vilma oli mulle väga hea sõbranna. Olin 1964. aastal Tallinnas tema pulmas. 2000. aastal ööbisin tema pool.

Tema vennakesega juhtus nagu ühes filmis, et õpilane abiellus õpetajaga. Õpetaja Helbe Toom oli Petseris 50-ne aastane, kui abiellus Petseri kooli õpilase Valdu Kunnusega. Nad elasid Tallinnas. Nii oli nende saatus.

Oma elust jutustas mulle klassivend Matti Sõmermaa. Tema pere jõudis peale küüditamist Petserisse, me käisime koos Vaksali tänava koolis. Hiljem kui kohtusime, rääkis ta, et töötas Tartus Päästeteenistuse ülemana. Ta on autasustatud presidendi aumärgiga.

Teisi ta päästis, aga oma peret ei saanud päästa. Matti peres kasvasid pooleteise aasta vahedega kaks poega. Kui vanem poeg oli vene kroonust koju tulnud, oli ta kehal suur arm. Vanemad ei teadnud, et ta kaks aastat oli olnud Tšetšeenia sõjas. Teine poeg kutsus vanemaid appi, et tal tahetakse kätt amputeerida. Oli mädanema hakanud.

Kohe sõitis oma autoga koos abikaasaga Ukrainasse. Poja käe said päästa, sest nad leidsid kohaliku arsti. Ise nad ööbisid autos kasarmu juures ja Matti nägi

oma silmaga õudust – Tšernobõli elektrijaama plahvatust. Nende poeg pidi veel sinna jääma, aga Matti abikaasaga tulid Tartu. Ei läinud palju aastaid mööda, kui abikaasa suri radioaktiivse kiirituse tõttu. Siis oli 60-aastaselt Mattil elujärg kustunud ning kuulsin, et nende poega ka pole enam elusate kirjas. Tean, et samamoodi nagu isa, töötab päästeteenistuses Matti teine poeg, kes Tšetšeenia sõjas pidi sõdima. Õudne aeg oli, õudne saatust. Miks pidid eesti poisid kaitsma “kodumaad” Tšetšeenias, Kasahstanis, Siberis, Põhjameral? Ja mõni koguni 4,5 aastat. Miks?

Õpetaja Helbe Toome kiri õpilastele

Armas Undina ja teised! Tänan teid kutse eest kokkutulekule!

Kuid ma ei tule, sest tervis pole kõige paremas vormis. Ligi paar aastat tagasi oli mul südameinfarkt ja sealtmaalt ma ei tööta. Talvel reisisin rohkem, suvel on minu jaoks liiga palav.

Olen 17. augustil mõttes teiega seal Võrus väikses saalis. Arvan, et teil on huvitav koosistumine. Elvi ehk laulab ka. Teil oli üldse meeldejääv lend. Uurisin just teie lõpupilti. Enamus nimedest tuli meelde. Mõnel eesnimi, mõnel perekonnanimi.

Tervitan teid kõiki kokkutuleku puhul!

Olge rõõmsad, tundke elust mõnu, sest elu on siiski ilus!

Helbe Toom

Teid tervitab ka Vilma All (Kunnus)

14. august 1996

Ene Uljanova (Rästas)

Koolitee algus

Kui hakata meenutama, siis oli minu koolitee algus õige imelik ja käänuline. Minu vanemad olid kuuekümnendatel kolinud Eestisse, Jõgevamaale paremat elu otsima. Viimane elukoht oli Pajusi ligidal Epru talus ja mina käisin Pisisaare algkoolis (eelkoolis). Kui ära hakkasime tulema, siis öeldi, et nad ei taha nii tarka last minema lasta. Siis, 1970-nda aasta suvel kolisid mu vanemad tagasi Petserimaale, tallu Unkavitsa Palo pääl, minu emapoolse vanaema Keesiku Olga juurde. Kuna pidin kooli minema, siis tuli isa Petseri linna korterisse, mis asus Vabaduse 26, tuletõrje vastas, kus me saime kööktoa ning isa hakkas tööl käima Taelovasse puidutsehhi, ta oli tisler. Ema jäi neli aastat noorema õega maale.

Edasi tulevad mingid killud, mis on meelde jäänud. Mäletan, et olin saanud augustis seitse, aga kasvult ikka väga pisike. Käisime emaga Petseris Pihkva tänava koolimajas direktor Petšnikovi juures. Oli selline vuntsidega muhe mees. Ema vist muretses, et ma nii pisike ja kas saan hakkama, aga Petšnikov kiitis, et küll ta kasvab.

Esimesest koolipäevast mäletan niipalju, et oli ilus päikesepaisteline päev ja kooli juures olid suured puud. Muu on vajunud aegade hämarusse. Aga

koolivorm oli sinine pihikseelik, valge pluus ja kantidega vormimüts, tavapäeval helesinine pluus. Minu esimene õpetaja oli Linda Batalinovskaja. Meie klassis olid: mina - Ene Rästas, Kaja Korde, Kaja Kütt, Aleksei Prits, Villu Saavaste, Vello Kullmann. See pidi olema esimeses klassis, kui käisime direktori kabinetis kiiruse peale ette lugemas, et kes kõige rohkem sõnu minutis ette loeb. Kõige kiirem ehk esimene oli Aleksei Prits. Ma jäin teiseks ja see minu vihasdamise tõttu vist meelde jäigi. Aga kui kooliarst hakkas meile süsti tegema, siis Aleksei põgenes ära ja meie saime narrida, et Prits kardab pritsi!

Minu argipäevad kulgesid siis nii, et isa viis mind hommikul kooli, aga esimese klassi tunnid algasid hiljem. Kuna meil oli liitklass, enam täpselt ei mäleta, kas koos teise või kolmanda klassiga, siis mina lihtsalt istusin ka tunnis ja tegin kaasa vanema klassi ülesandeid, kuna muidu oli igav. Klass oli esimesel korrusel, Pihkva poolses otsas, hiljem oli seal bioloogiaklass. Esimestel päevadel isa tuli vastu ja õpetas mulle koduteed, aga hiljem pidin ise hakkama saama, et Pihkva tänavalt kesklinna tulla. Esimese klassi lapsele oli see ikka hirmutav, eriti kui polnud linnaeluga kokku puutunud, pealegi venekeelse linnaga. Aga hakkama pidi lihtsalt saama ja ma sain. Palju olin muidugi üksi, kuigi vahel sõbrustasin majaperenaise Aulingu Hildaga, kes õpetas mulle elutarkusi. Sellest ajast peale on mulle vanainimeste

jutud ikka huvitavad olnud. Tema aias kasvasid lumimarja põõsad ja elupuud, mis lõhnasid imelikult, ma polnud neid varem näinud. Isa söögitegemise-
oskus oli kesine: põhiliselt kartul igas variandis, soolapraeliha, sibul ja heeringas. Saia ja limonaadi sai kah.

Nädalavahetuseks läksime bussiga maale, meil oli valida kolme, isegi nelja bussipeatuse vahel. Kui läksime Vana-Irboska suunas sõitva bussiga, siis oli valida Podlesje, Utsa või Kosselki peatused. Meie talu jäi Utsa järve taha, nii et valiti vist vastavalt sellele, kus parajasti oli parem tee. Podlesje ja Utsa peatustest minnes pidi ületama tohutu suure Unkavitsa oru ja jõudma teisele poole märke, Kosselkast sai tasasemat maad pidi minna, aga sealt oli pikem tee. Meie talu juurde sai ka teiselt poolt, üle Pankjavitsa, siis oli peatuseks Dubrovnik. Kuid sealt pidi palju maad läbi suure metsa minema ja sealt käidi vähem. Mäletan, kui ema vedas mind kelguga läbi metsa ja mina lõin laulu ning ema pahandas, et temal niigi raske. Ühte korda mäletan talvest, kui ema viis meid hobureega Kosselkasse bussi peale. Oli pime ja külm, laps pandi kasuka sisse. Kõikidest bussipeatustest oli taluni 2,5 kuni 3 kilomeetrit maad. Siis, ikka veel esimeses klassis, otsustati mind panna kooli internaati, mis asus kahekordses majas Riia tänaval. Mind anti Unkavitsa külast pärit Keskküla Maimu hoole alla, et ta vaataks mu järele ja aitaks kui

vaja. Tüdrukud oli teisel korrusel, mina siis kõige suuremas toas, mis oli paremat kätt lõpus. Esialgu ma magasin Maimuga ühes voodis. Mul on meelde jäänud, nagu polnud kohe kohta või oli nii lihtsalt soojem. Ega ma palju ei mäleta sellest ajast, aga mingeid hirmujutte küll räägiti õhtul enne magamaminekut: mustast käest, kes mängib klaverit tühjas toas. Mäletan, et kartsin pärast öösel tualetti minna. Siis mäletan veel internaadi sööklad, mis oli õuel, kuhu siis tuli varahommikul sööma minna. Mäletan lõhnu, seal lõhnas üpris vastikult turbabriketi suitsuvingu ning kõrbenud pannkookide järele.

Üle tänava oli Riia tänava toidupood, sealt ostsime saia ja limonaadi. Tol ajal oli veel limonaad klaaspudelis plekikorgiga. Tegime korgi sisse naelaga augu ja lutsisime sealt limpsi. Ma ei tea, kes selle välja mõtles, aga see oli lõbus.

Kevade poole olin tagasi isa juures. Siis hakkasin käima raamatukogus, mis oli poeridade lõpus asuvas hoones, mitte kaugel meie korterist. Seal ma käisin vahel kaks korda päevas kuni raamatukoguhoidja ütles, et ära nii tihti tule, tal on kõik eestikeelsed lasteraamatud otsas. Ma siis hakkasin järjest keerulisemaid raamatuid lugema, mida seal võtta oli. Linna õppisin ka tundma. Siis oli veel eestlastest poemüüjaid mõnes kohas. Mulle meeldisid ajaleheputkad ja kommipoed. Isa vahel andis mõne kopika, ma siis käisin kustukummi ostamas, mis

maksis ühe kopika või siis pliiatsit - 2 kopikat tükk. Ühes poes sauna juures sain ühe-kahe kommi kaupa ka osta, kogu raha eest, nagu öeldakse. Keelt ei osanud, aga kui tahtmine on suur, siis saab käte-jalgadega ka selgeks teha.

Selline oli minu koolitee algus Petseri linnas aastatel 1970-1971.

Eha Tammo

Mälestuspildikesi minu kooliaastate algusest Petseri koolis

1. septembril 1964 alustasid Petseri II Keskkooli esimeses klassis kooliteed Liia Kallaste, Viivi Männapuu, Tiiu Glaser, Elvi Linamaa, Valli Liina, Eha Tammo, Sirje Nääme, Aivar Uihoaed ja Jüri Võso.

„Südameke peksleb nagu linnupojakesel,“ need mulle elu lõpuni meelde sööbinud sõnad lausus minu klassijuhataja Aleksandra Petšnikova, kui ta oma uut klassi esimese koolipäeva aktuseks kooli fuajees valmis seadis. Ta võttis mu ümbert kinni, et korralikult rivvi sättida. Ju tema kogenud pedagoogivaist märkas mu ärevust.

Meid viidi saali, mina kõndisin lõpuklassi tüdruku Veera Teeveri kõrval. Aktuselt mäletan, et direktor Georgi Petšnikov rääkis ja üks ilusate juustega tüdruk meie klassist kuulas väga tähelepanelikult. Naeratasin talle, aga Liia ei märganud: mulle tundus, et ta talletab kõik, mis räägitakse.

Nagu Petseri II Keskkoolis pikki aastakümneid kohane, sai meistki liitklass – õppisime kõik neli algkooliaastat koos, esialgu meist kaks aastat vanemate ja hiljem kaks aastat nooremate õpilastega. Vanematega õppimine lisas meilegi tarkust –

mõnikord jäin kuulama nende tundi ja sain sealt midagi kõrva taha panna, aga nooremaid oli lihtsalt põnev jälgida, kuidas nemad maailma avastavad.

Minu pinginaabriks sai Valli. Saime hästi läbi ka väljaspool kooli, sest elasime samal tänaval. Meie kampa kuulusid ka minu õde Mare ja Valli õde Leili. Mängisime kõiksugu mängu, eriti kooli. Muidugi olime kõik õpetajad, õpilasi kujutasime vaid ette. Mõnikord oli õpilaseks minu isa. See mäng oli tõesti väikeste inimeste töö, tõeline sissejuhatus tulevasse elukutsesse – kolmest meist saidki õpetajad.

Aleksandra Petšnikova oli aga õpetaja, kellest võiks unistada iga laps ja lapsevanem. Olen tänulik ka oma emale, kes minu esimese õpetaja väärtustele tähelepanu juhtis. Võibolla just tema tõttu hakkasin peagi ka ise märkama, et meie õpetaja on eriliselt soe ja hooliv inimene. Kaalu lisan seegi, et tema ema, õpetaja Nõmm (eesnime kahjuks ei mäleta) oli minu ema õpetaja. Ka õpetaja emaga oli meie klassil oma kogemus. Me õppisime telefoni kasutamist nii, et meid viidi direktori kabinetti ja seal helistasime õpetaja emale, kes ajas meiega juttu. Nii saime esimese telefonikogemuse. Kooli direktor oli ju teadupärast meie klassijuhataja abikaasa. Nii oli kogu perekond kaasatud meie harimisse.

Kui 4. klassis lugesime Debora Vaarandi luuletust „Lõikuselaul“: "mis sa küll, tuuleke, kõrtes nii kahistad? Miks sa, mu põlluke, mõttesse vajund?",

ütles õpetaja, et nad õppisid Kuressaare Gümnaasiumis luuletajaga samas klassis. See teadmine tõstis õpetaja minu silmis ikka enneolematutesse kõrgustesse. Nimetatud luuletus tundus mulle tookord kuidagi eriti hingaminev ja ilus. Kui hiljem selle üles otsisin, et luuletust uuesti nautida, vaatasin seda juba täiskasvanu pilguga ja märkasin seal ka üsna palju ajale omast. Aastakümneid hiljem, kui ise juba kirjanduse tundides Vaarandi luulet käsitlesin, ei unustanud ma õpilastele jätta ütlema, mis seob mind Debora Vaarandiga.

Nelja kooliaasta jooksul kasvasime oma õpetajaga nii tugevalt kokku, et väga kahju oli minna üle vanemasse kooliastmesse. Aga neid hirne on nähtavasti tundnud suurem osa lastest.

Elvi Nassar (Linamaa)

Minu mälestused algkooliaastatest

Sündisin ja kasvasin Petseri lähedases Tsäältsüvä külas. Õppima läksin 1964. a linnakooli. Petseri II Keskkool oli tollal ainus eestikeelset keskhariidust pakkuv õppeasutus Vene Föderatsioonis. Külades oli siis veel alles üksikuid eestikeelseid algkooli. Haridustee jätkudes hakkasid seto külalapsedki käima kooli Petserisse. Olin algklassides oma klassi ainus maatudruk, teised tüdrukud elasid linnas. Minu naaberkülalt Võmmorskist käisid Petserisse õppima kaks poissi, Aivar Uihoaed ja Jüri Võso.

Esimesest koolipäevast ma mäletan suurt aulat. Sisenesime saali suurte tüdrukute käekõrval. Minu saatjaks oli 11. klassi tüdruk, kellel oli ilus perekonnanimi – Päevalill. Mäletan, et olin mures, kuna ema ei istunud minu kõrval, siis otsisin teda pidevalt silmadega. Aktuse järel juhatati meid klassi. Õpetaja palus minu lapseootel ema samuti koolipinki istuda. Ema keeldus. Pärast rääkis, et ei julgenud, kartis, et ei mahu laua taha ära ja siis oluks väga piinlik. Nii jäigi seisma. Mina aga istusin ja kuulasin õpetaja juttu sellest, kuidas koolis käituda. Sain pinginaabriks Tiiu Glaseri, istusime ühes pingis kõrvuti 6 pikka aastat. Nüüd elab Tiiu Võrus, mind aga on elutee toonud Tallinna.

Klassijuhataks saime Aleksandra Petšnikova. Oli keskealine naine, kes mulle näis vanana. Teadagi, lapse vaade ju. Aleksandra oli hea ja hooliv õpetaja. Poistega vahel küll pahandas, tüdrukutega mitte kunagi. Ükskord, kui üks poistest oli mingi tembuga hakkama saanud, soovitas õpetaja tal mujale õppima minna, kuna Petseri kool ei olevat Võmmorski lapse jaoks piirkonnakool. Tõepoolest, Võmmorski kuulus Võru rajooni. Õpetaja Petšnikova mees oli kooli direktor. Hilisemas elus juhtusin riigiarhiivis dokumendile, millest ilmnas, et meie tollane koolijuht oli Eesti Vabariigi ajal lõpetanud Petseri vaimuliku seminari. See fakt oli üllatus, kuid tagantjärele seletas see hästi tema head eesti keele oskust. Petšnikovide poeg käis venekeelses koolis.

Oma esimesest klassijuhatajast on mees seegi, et vahel pani ta meid end tunnis käsi liigutama, et need ära ei väsiks. Virgutused käis järgneva salmiga: „Pardikesed kõik minul ujuvad vees (imiteeriti sulistamist), nokakesed väljas (sõrmed üles), jalakesed sees (sõrmed alla).“ Meenub seegi, kuidas muidu nii tasakaalukas ja soliidne õpetaja kord kogu südamest ja pikalt naeris. Ta oli parandamas meie etteütlosti ja üks tüdrukutest, kellele eesti keele tund raskusi valmistas, oli sõna „kurg“ asemel kirjutanud „kurk“. Jutuke rääkis emaarmastusest, sellest, kuidas emakurg poegi kaitstes hukkus maja põlengus. Ajas

tõesti naerma, kui vihikus seisis lause: „Vana kurk lendas pesale ja põles koos poegadega surnuks.“ Klassi tüdrukutega sobisime omavahel hästi, vahel käisin neil külas, Valli Liina ja Eha Tammoga aga oli meil pool kooliteest ühine. Mina käisin linna jala, vahel sõitsin liinibussiga, talvel aga suuskadega. Kehalise kasvatuse tunnis suusatasime või sõitsime kelguga mäekünkast alla. Kord, kui kelk järel, kooli poole rühkisin, astus turuplatsi juures ligi üks seto maanaine ja palus minult sõiduvahendit laenuks. Tuli välja, et ta oli bussilt tulnud ja kaasas oli mingi talukraam, arvatavasti looma lihakeha, mis oli tarvis turule toimetada. Ei osanud keelduda ja nii libiseski mu kelk peagi võõra naise järel. Oodata tuli kaunis kaua. Naine tõi kelgu tagasi (sellel oli vereplekke) ja andis mulle tänuks 10 kopikat. See oli mu esimene omateenitud raha. Koolis sain hilinemise pärast pahandada, aga kopikate eest ostsin kommi. Rääkisin juhtunust kodus. Ema sai pahaseks, et niimoodi hilinesin. Seletas, et oleksin pidanud keelduma, sest võõraste täiskasvanute palveid ei pea laps kuulama. Vahel kutsus pinginaaber Tiiu mind endale külla. Nende pere oli olnud küüditatud ja nad olid asunud Petserisse elama. Aiaga maja asus kloostri taga, tee laskus orgu ja tõusis künkale – koht oli väga ilus. Tiiul oli vanem vend Taivo, kes elab nüüd Tallinnas. Mäletan, et elutoas oli palju lilli, riilulid olid täis raamatuid ja nurgas mängis suur raadio. Seal oli veel

üks asi, mida ma polnud varem näinud: uhke akvaarium, milles ujusid kuldkalad. Lubasin tookord endale, et kui suureks saan, siis on ka minul oma raamatukogu ja akvaarium. Linnalaste kodud olid teistmoodi, kuidagi valgemad, mõnel olid ka lemmikloomad. Mäletan, kord tõi Liia Kallaste kooli oma kilpkonna, mis oli minu silmis tõeline imeloom. Toitsime looma vaasis ajatatud kaselehtedega, jälgisime tema aeglaselt mälumist ja itsitasime.

Vahel oli linnas nii huvitav, et koju jõudsin üpris hilja. Sain pahandada, aga ega ma tookord oma lapsearuga ei mõelnud ju, et vanemad muretsevad. Õppimine mulle raskusi ei valmistanud, oskasin lugeda juba enne kooli ning arvutaminegi oli selge. Ainult need vene keele susisevad häälikud ei tahtnud mul sugugi välja tulla. Tundide ajal kippusin unistama. Vahel unustasin end läbi klassiakna vaatama, kuidas matuserongkäik laskus mööda Pihkva tänavat pikkamisi alla orgu surnuaiale. Matusemuusika oli kurb, kuid minu jaoks ütle mata ilus.

Muusikaõpetajaks oli meil seto juurtega noor naine, ilus ja alati rõõmsameelne Malle Kukka. Selgeks said õpitud mitmed ilusad lastelaulud.

Koolimaja tundus tollal suur, teisele korrusele viiv trepp näis ääretult kõrge. All oli garderoob ja nurgas ahi, mille ümber talviti lapsed end kobaras soojendasid. Koridori ühes nurgas oli plekist

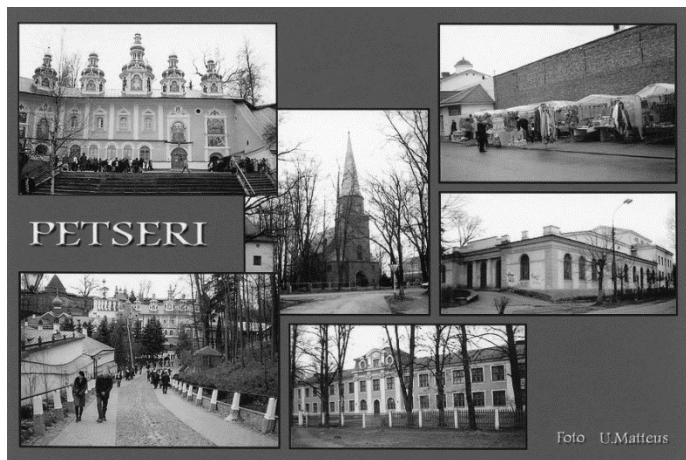
joogiveenõu ja kruus. Veevärki koolis ei olnud, ahje küttis kooliteenija, kelle väike korter paiknes kooli õuepoolisel küljel. Mäletan, kuidas vana kooliteenija kõlistas tunni alustuseks kella, endal nägu kortsuline ja naerul. Vahetundide ajal tuli piki koridori ringiratast jalutada. Küll siis tundus see pikk ja lõputu kõndmine.

Koolis tuli kanda koolivormi: tumesinist vormikleiti peale õmmeldud valge kraega ning ees musta põlle. Vene koolilapsed kandsid tumepruuni kleiti ja valget volangidega põlle, pidupäevadel olid neil patsidesse seotud kapronist hiigelsuured lehvid. Meie klassijuhataja tahtis ka, et juustes tutikesi kannaksime, ütles, et see tegevat lapsed palju armsamaks. Nüüd on õpetajapaar Petšnikovid ammu surnud, meie, tollased lapsed, oleme saanud vanavanemateks, jõudnud juba koguni pensioniikka. Palju oleks veel meenutada oma väikesest armsast koolist, kus sai veedetud kokku kaheksa aastat.

Fotod

Niina Tamm, sündinud 1923. a. Petseris. Lõpetas Petseri Gümnaasiumi 1941, on Petseri II Keskkooli auliige. Foto tehtud Räpinas 2019. a.

Petseri Õhtukool 1947. aastal, Veera Hirsik nende seas.

Veera Hirsik istub esimeses reas, vasakult viies.

Petseri 7-klassiline kool Vaksali tänaval 1950. aastatel.

Petseri II KK. Paremalt üleval seisavad Linda Vallitar ja Elvi Kõoleht. Teises reas istuvad 4 õpetajat (vasakult) H. Kruus, L. Seliste (Siilbaum), L. Andrejeva (Trahv), M. Pild.

Fotol osad Petseri II KK esimesest lennust. Vasakult esireas Leili Vaha, Luule Kõlli, Milvi Kangur, Elvi Kõoleht, seisavad Leili Künnapää, Marili Vislapuu, Luule Mats, Olga Kõvermägi, Linda Vallitar.

I lend Petseri pargis, Elvi Kõoleht kõige paremal.

Petseri II Keskkool Pihkva tänaval.

Petseri II Keskkooli noored õppurid.

4. klass 1954. aastal, tagareas vasakult kolmas Kaie Kana.

Õpetaja Viilo ja 5. klass aastatel 1955-1956.

Kolhoosi kartulipõllul 1957. aastal.

Petseri 7-klassilise kooli õpilased Vaksali tänaval.

Vaksali tänava kooli 5. klassi õpilased aastal 1953, nende seas esireas vasakult neljas Pärt Lias.

Petseri kooli 7. klass aastal 1958.

Министерство Просвещения

СВИДЕТЕЛЬСТВО

НАСТОЯЩЕЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО ВЫДАНО
Каке Кане Волонтеровой
(фамилия, имя и отчество)

РОДИВШЕЙСЯ В 19 48 ГОДУ, В ТОМ, ЧТО ОНА
(год рождения)

ОБУЧАЛАСЬ В Минске
(название школы)

СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ № 7
(номер школы)

Ирина Кане-Волонтерова ОКОНЧИЛА СЕМЬ КЛАССОВ
(имя и фамилия ученицы)

ЭТОЙ ШКОЛЫ В ТЫСЯЧА ДЕВЯТЬСОТ двадцать
(число)

ГОДУ И ОБНАРУЖИЛА ПРИ экзамене ПОВЕДЕНИИ
(случай)

СЛЕДУЮЩИЕ ЗНАНИЯ:

ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ	4	<u>хорошо</u>
„ АРИФМЕТИКЕ	5	<u>отлично</u>
„ АЛГЕБРЕ	5	<u>отлично</u>
„ ГЕОМЕТРИИ	5	<u>отлично</u>
„ ИСТОРИИ	5	<u>хорошо</u>
„ ГЕОГРАФИИ	4	<u>хорошо</u>
„ ЕСТЕСТВОЗНАНИЮ	5	<u>отлично</u>
„ ФИЗИКЕ	5	<u>отлично</u>
„ ХИМИИ	5	<u>отлично</u>
„ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	4	<u>хорошо</u>
„ ЧЕРЧЕНИЮ	4	<u>хорошо</u>
„ ПРАКТИЧЕСКИМ ЗАНЯТИЯМ В УЧЕБНЫХ МАСТЕРСКИХ И НА УЧЕБНО-ОПЫТНОМ УЧАСТКЕ	5	<u>отлично</u>
„ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ	5	<u>отлично</u>

„ Минск 1958 года

ДИРЕКТОР ШКОЛЫ И. М. Демисов
 УЧИТЕЛЯ: Александр М. Демисов
Наталья Л. Бунин
Александр Л. Бунин
Анна

 159

Kaie Kana (Holter) 7. klassi tunnistus aastal 1958, tunnitusel on all kõikide õpetajate allkirjad.

Petseri kooli 100. aastapäeval 2019, vasakult Undina Matteus (Taivere), Iivi Tammik (Ojaste) ja Kaie Holter (Kana).

Petseri II Keskkooli õpetajad – vasakult Lia Talalajeva (Ustav), Kiira Matvejeva (Raud), Linda Batalinovskaja (Vallitar), taga seisab Natalja Pliner.

Vilma Tigas (Sinisaar)

Vasakult Tatjana Kudas (Gulova) – korraldas 5korda Tartus Puškini koolis suviseid kokkutulekuid, Vilma Tigas (Sinisaar) – õpetaja ja direktor aastatel 1989-1997 ja Anne Ugur.

Petseri II Keskkooli 20. lend 1974. aastal, vasakult teine Peeter Järvelaid.

2021. aasta kokkutulekul Võrus vasakult Kalju Hellenurm, Õie Rand (Viilo), Mart Kalder.

2002. aasta suvisel kokkutulekul Lasval Võrumaal, vasakult viies Viivi Juhkam.

Tartus suvisel kokkutulekul, vasakult kolmas Iivi Tammik (Ojaste).

Vasakult Vilma All (Kunnus), Valdu Kunnus ja õpetaja Helbe Toom.

9. klass 1958. aastal, esireas vasakult viies õpetaja Mildred Pild (Trahv), tagareas vasakult kuues Matti Sõmermaa.

1961. aasta lõpetajad.

Elvi Lükki (Lättemägi)

Vally Tamm

Tööpraktika kolhoosis Irboska külas 1958. aastal

Poisid laadimas turbamulda Petseri kolhoosis, aasta 1959-1960.

Aednik Taivere pere koduaias Tartu tänaval 1955. aastal, Undina Matteus (Taivere) vasakult viies.

Elvi Nassar (Linamaa) 2015 aastal Radaja festivalil.

Kooli 100. juubeli plakat.

Seltskond kooli 100. juubeli peol 2. veebruar 2019 aastal.

Suvisel kokkutulekul 2018. aastal Rocca Al Mares

Petseri Eesti kooli 24. kokkutulek Võrus 2021 aastal.

Sisukord

Saateks	3
Tänuavaldused	4
Niina Tamm (Ploomipuu)	5
Elvi Jallai (Kõoleht)	7
Väino Kuhi	11
Kiira Matvejeva (Raud)	14
Kaie Holter (Kana)	30
Vilma Tigas (Sinisaar)	32
Peeter Järvelaid	34
Ellen Treier (Viitkar)	66
Õie Rand (Viilo)	70
"Juku" jutustab	72
Viivi Juhkam (Tihhomirova)	76
Ivi Tammik (Ojaste)	77
Siina Leim (Saaremets)	80
Undina Matteus (Taivere)	82
Ene Uljanova (Rästas)	89
Eha Tammo	94
Elvi Nassar (Linamaa)	97
Fotod	102
Sisukord	122